

DR. AUDRIUS ARMAS

STUDIJA

**SUTAPTYS VS. PLAGIATAS: AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ
KONTROLIERIAUS VERSIJOS IR ANTIVERSIJOS**

2022 m. lapkričio 29 d.
Kaunas

TURINYS

ĮVADAS	3
1. AIŠKINIMAI APIE TEKSTŲ SUTAPČIŲ IR PLAGIATO SKIRTUMŲ (NE)VERTINIMUS	5
2. MOKYMŲ APIE TEKSTŲ SUTAPČIŲ IR PLAGIATO SKIRTUMŲ (NE)VERTINIMUS REGIMYBĖ	10
3. INFORMACIJOS APIE TEKSTŲ SUTAPČIŲ IR PLAGIATO SKIRTUMŲ VERTINIMO TURINĮ IŠSAMUMAS	15
4. POŽIŪRIS Į GINČUS DĖL INFORMACIJOS IŠSAMUMO	17
5. FAKTINĖ VEIKLA APIE SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO TURINĮ	20
5.1. SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO PROCEDŪRA	22
5.2. ĮDIEGTAS/NAUDOJAMAS SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO INSTRUMENTAS PLAGSCAN.....	23
5.3. ASMENYS, VYKDANTYS SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMĄ.....	25
5.4. ATLIEKAMO SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO TURINYS.....	29
5.4.1. LIETUVIŠKŲ ŽODYNŲ PATEIKIAMŲ APIBRĖŽČIŲ CITAVIMO SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMAS	30
5.4.2. LIETUVIŠKŲ ŠALTINIŲ SAKINIŲ CITAVIMO SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMAS ..	34
5.4.3. SAKINIO IŠ RUSIŠKO ŠALTINIO CITAVIMO SUTAPTIES (NE)VERTINIMAS....	38
5.5. (NE)VERTINTŲ SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ „KONTEKSTUALUMAS“.....	41
5.6. (NE)VERTINTŲ SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ MASTAS.....	42
6. ATSAKINGO VALDYMO PRINCIPO SANTYKIS SU KONTROLIERIAUS IR JO VEIKLOS SKAIDRUMU	42
7. VIETOJ EPILOGO	44
IŠVADOS	47
PRIEDŲ SĄRAŠAS	50

IVADAS

Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus (toliau – ir Kontrolierius) tarnybos interneto svetainėje 2022-05-04 buvo paskelbta informacija apie tai, kad 2022 m. gegužės 3 d. Kontrolierė dr. Loreta Tauginienė susitiko su mokslo ir studijų institucijų etikos komitetų nariais¹:

1) Su jais diskutavo, kaip užtikrinti konfidencialumo principą nagrinėjant skundus dėl galimų akademinės etikos pažeidimų bei kokia skundo medžiaga teiktina skundžiamam asmeniui susipažinti;

2) Etikos komitetų atstovai **dalijosi patirtimi**, kokias priemones taiko nagrinėdami skundus.

3) Susitikimo dalyviai taip pat domėjosi, kaip pasitelkti neetiško elgesio viešinimą kaip efektyvią poveikio priemonę akademinėje aplinkoje, **kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai ir kita**.

Tokia paskelbta informacija leidžia manyti, kad akademinėi bendruomenei aktuali ir svarbi informacija apie tai, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai.

Deja, viešojoje erdvėje Kontrolierius ir jo tarnyba iki šiol nėra paviešinę ir nurodę, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai.

Taigi praėjo beveik treji metai po kritikos bangą sukėlusio „Aiškinamojo akademinio sąžiningumo terminų žodyno“, programos *PlagScan* neskaidraus diegimo ir taikymo, dėl nuolatinio vėlavimo Kontrolieriui priimant sprendimus, po gausybės skundų, dejonų dėl nepakeliamo Kontrolieriaus tarnybos darbo krūvio, Seimo komiteto svarstymų – pagaliau gal prasidės kažkokios diskusijos.

Vis dėlto Kontrolierius neteikia, o ir neskelbia konkrečios informacijos apie tai, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai, nors tokio valstybės pareigūno vykdoma veikla ne tik turėtų būti skaidri ir vieša bei aiški ir visiems paaiškinta. Kita vertus, tokia Kontrolieriaus veikla yra kartu susijusi ir su teisėtu lūkesčiu žinoti ne tik apie tokią veiklą, bet ir tokios veiklos turinį (žinoma, jei tai nėra slapta informacija ar valstybės paslaptis).

Kontrolieriaus tarnyba yra neatsiejama nuo akademinės etikos. Tad akademinėje aplinkoje taikomų taisyklių ir normų laikymasis, jų atskleidimas, informacijos apie tokias taisykles ir normas išsamus pateikimas turėtų būti Kontrolieriaus garbės ir prestižo reikalas. Kontrolierius yra ne tik susijęs su akademinės etikos puoselėjimu, tačiau kartu yra atsakingas ir už Kontrolieriaus tarnybos veiklą – pasitikėjimu institucija. Tad šia studija siekiama atskleisti ir parodyti ne tik informacijos vakuumą, bet ir prisidėti prie Kontrolieriaus veiklos tobulinimo ir skaidrinimo, žinant, kad Kontrolieriaus institucija išgyvena krizinį periodą.

Ši studija parengta iš esmės Kontrolieriaus tarnybos teiktos informacijos pagrindu. Tai **analitinė-kritinė dokumentinė studija**, kurios tyrimas vyko laikotarpiu nuo 2020 m. gruodžio iki 2022 m. lapkričio. Studijos tekstas yra iliustruotas 46 paveikslais, 2 lentelėmis, prieduose pateikti 9 dokumentai.

Studijos tekstą lietuvių kalba redagavo dr. Irma Zeller.

Tikimasi, jog ši studija sudarys prielaidas vertinti:

1) Dėl kokių priežasčių Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto 2022-04-21 posėdyje buvo iškelta idėja ir siūlymai keisti visą Kontrolieriaus ir jo tarnybos koncepciją, nes posėdyje tam būtinų esminių priežasčių taip ir nebuvo įvardyta, nors siūlymas kurti tam darbo grupę buvo pateiktas viešai²;

2) Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto kartu su Kontrolieriaus tarnyba 2022-10-07 organizuotos tarptautinės **diskusijos** „*Mokslinių tyrimų sąžiningumo tarnybų valdymo*

¹ <https://etikostarnyba.lt/su-etikos-komitetais-diskutavome-apie-skundu-nagrinejimo-ypatumus>; žiūrėta 2022-08-09.

² <https://www.youtube.com/watch?v=1uV5dJPEXu0>; žiūrėti nuo 1 val. 3 min. 25 sek. iki 1 val. 7 min. 7 sek.

modeliai Europoje: kur mes esame?“ prielaidas, kai diskusijos pavadinime net nenurodoma, kad pastaroji yra susijusi su akademiniais dalykais, o ne tik mokslinių tyrimų etika (neteko girdėti apie sąžiningumo tarnybas (fenomeno tarnyba)).

Studijoje pateikiama medžiaga atskleidžia, kad Kontrolieriaus ir jo vadovaujamos tarnybos veikla dėl tekstų sutapčių ir plagiatų skirtumų aiškinimo, t. y. atliekamas tekstų sutapčių (ne)vertinimas, yra vykdomas be jokių aiškių kriterijų ir taisyklių, taip pat be jokios aiškios vertinimo metodikos.

1. AIŠKINIMAI APIE TEKSTŲ SUTAPČIŲ IR PLAGIATO SKIRTUMŲ (NE)VERTINIMUS

Šiame skyriuje siekiama atskleisti ir pateikti informaciją apie tai, kaip Kontrolierius ir jo tarnyba aiškina tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekdamas vertinamojo aspekto, t. y. kaip atlieka tekstų sutapčių vertinimą.

Kai Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje 2022-05-04 buvo paskelbta informacija, kad susitikimų metu Kontrolierius diskutuoja apie tai, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai (žr. 1 pav.), imta domėtis apie Kontrolieriaus taikomas metodikas, kurios iki tol niekur nebuvo skelbtos, viešintos ir nebuvo žinomos.

1 pav. Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainės informacija

Šaltinis: <https://etikostarnyba.lt/su-etikos-komitetais-diskutavome-apie-skundu-nagrinejimo-ypatumus>; žiūrėta 2022-08-09.

Paaikškėjo, kad pagaliau 2022 m. gegužės 3 d. Kontrolierė dr. L. Tauginienė susitiko su mokslo ir studijų institucijų etikos komitetų nariais. Susitikimo metu etikos komitetų atstovai **dalijosi patirtimi**, kokias priemones taiko nagrinėdami skundus, susitikimo dalyviai taip pat domėjosi, kaip pasitelkti neetiško elgesio viešinimą kaip efektyvią poveikio priemonę akademinėje aplinkoje, **kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai ir kt.**

Deja, viešojoje erdvėje Kontrolierius ir jo tarnyba iki šiol nėra pavišinę ir nurodę:

- 1) Kokias priemones taiko mokslo ir studijų institucijos nagrinėdamos skundus;
- 2) Kaip mokslo ir studijų institucijos pasitelkia neetiško elgesio viešinimą kaip efektyvią (kiek) poveikio priemonę akademinėje aplinkoje, **kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai.**

Taip pat nežinoma ir tai, kieno iniciatyva, kas ir koku tikslu organizavo susitikimą, apie kurį informacija buvo pavišinta Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje 2022 m. gegužės 4 d. (žr. 1 paveikslą). Kol kas tai paralelinis mokslo pasaulis.

2022-05-10 buvo pateiktas prašymas Kontrolieriui raštu ir jo paprašyta:

- 1) Suteikti informaciją – atskleisti ir pavišinti Kontrolierės dr. L. Tauginienės 2022 m. gegužės 3 d. įvykusio susitikimo su mokslo ir studijų institucijų etikos komitetų nariais turinį apie tai:

- 1.1) Kokias priemones taiko mokslo ir studijų institucijos, nagrinėdamos skundus;

1.2) Kaip mokslo ir studijų institucijos pasitelkia neetiško elgesio viešinimą kaip poveikio priemonę akademinėje aplinkoje, **kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai**;

2) Nurodyti, kieno iniciatyva, kas ir koku tikslu organizavo 2022 m. gegužės 3 d. įvykusį susitikimą;

3) Esant galimybei, pateikti minėto susitikimo protokolą, stenogramą ar kitokį jo turinį atspindintį dokumentą (gali būti ir nuasmenintas, svarbu – dalykai).

Kontrolierius savo tarnybos 2022-06-07 raštu Nr.S-134 (žr. priedus) tenurodė, kad, **aiškinant tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, svarbus vertinamasis aspektas, t. y. nevertintos tekstų sutaptys savaime nelaikytinos plagiatu ir plagiatas gali būti konstatuojamas tik po to, kai atliekamas tekstų sutapčių vertinimas** (žr. 2 pav.).

Atsakydami į prašymo dalį, „kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai“, informuojame, kad aiškinant tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus svarbus vertinamasis aspektas, t. y. nevertintos tekstų sutaptys savaime nelaikytinos plagiatu ir plagiatas gali būti konstatuojamas tik po to, kai atliekamas tekstų sutapčių vertinimas. Minėta tema galime rekomenduoti mokslo darbus lietuvių kalba (pvz., Juodkaitė-Granskienė, G., Herasimenkienė, G., Žalkauskienė, A., Jurka, R. (2017). Plagiato sampratos problema ir teismo lingvistikoje išskiriami pasinaudojimo svetimu tekstu požymiai. *Pedagogika*, 126(2): 202–213; Šarlauskienė, L. (2012). *Plagiato prevencijos geroji patirtis užsienio aukštosiose mokyklose*. Kaunas: Aleksandro Stulginskio universitetas) ir užsienio kalba (pvz., anglų kalba: Pecorari, D., Shaw P. (2018) *Student Plagiarism in Higher Education: Reflections on Teaching Practice*. 1 leidimas. London: Routledge; ir kt.).

2 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 rašto Nr.S-134

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 raštas Nr.S-134; žr. priedus.

Tame pačiame Kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 rašte Nr.S-134 Kontrolierius pažymėjo, kad 2022 m. gegužės 3 d. susitikimas buvo organizuojamas Kontrolierės L. Tauginienės iniciatyva, o susitikimo protokolavimas nėra numatytas ir dėl to tikslaus (detalaus) tokio susitikimo turinio įvertinti nėra galimybės (žr. 3 pav.).

Atsakydami į Jūsų prašymą „pateikti minėto susitikimo protokolą, stenogramą ar kitokį jo turinį atspindintį dokumentą“, pažymime, kad Tarnybos tinklalapyje 2022 m. gegužės 4 d. paskelbtame naujienos tekste informacija apie kontrolieriaus veiklą (šiuo atveju 2022 m. gegužės 3 d. susitikimus su etikos komitetų atstovais) pateikiama apibendrintai, t. y. ji laikytina naujiena, susijusi su Tarnybos reguliavimo sritimi ir kurios (naujienos) skelbimas rekomenduojamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480 patvirtinto Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobiliosioms programoms aprašo 9 punkte. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad 2022 m. gegužės 3 d. susitikimai su etikos komitetų atstovais nėra laikytini protokoluojamu susitikimu, t. y. vadovaujantis Duomenų subjektų teisių įgyvendinimo Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyboje taisyklių, patvirtintų kontrolieriaus 2019 m. rugpjūčio 2 d. įsakymu Nr. V-18 (žr. <https://etikostarnyba.lt/> > Veikla > Veiklos dokumentai), 17 punktu, Tarnyboje susitikimų protokolai rengiami tik tuo atveju, kai nagrinėjamas konkretus skundas.

3 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 rašto Nr.S-134

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 raštas Nr.S-134; žr. priedus.

Atsižvelgus į Kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 raštu Nr.S-134 pateiktą informaciją, buvo sprendžiama, jog yra reikšminga žinoti metodikas ir/ar metodines medžiaga, kuriomis reikėtų vadovautis, aiškinant tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atliekant tekstų sutapčių vertinimą. Dėl to 2022-08-09 buvo kreiptasi į Kontrolierių raštu ir paprašyta suteikti informaciją – atskleisti ir paviešinti:

1) Kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga reikėtų vadovautis, aiškinant tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto;

2) Kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga vadovaujasi bei remiasi Kontrolierius ir jo tarnyba, aiškindami tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekdami vertinamojo aspekto;

3) Ar Kontrolierius ir jo tarnyba yra parengusi ir paskelbusi metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto. Jeigu ne, ar ketina tai daryti bei kada, o jeigu neketina – dėl kokių priežasčių akademinė bendruomenei aktualios ir svarbios informacijos nerengia ir nepaskelbia.

Kontrolierius savo tarnybos 2022-09-07 raštu Nr.S-173 (žr. priedus):

1) Atsakydama į 2022-08-09 pirmąjį prašymą, nurodė:

1.1) **Neturi duomenų apie tokios tarptautinės ar bendros metodikos ir/ar metodinės medžiagos buvimą/taikymą (žr. 4 pav.);**

Dėl 1 prašymo. Pažymėtina, kad, Tarnybos žiniomis, Europoje veikiančios mokslinių tyrimų etikos / sąžiningumo tarnybos nėra nustačiusios ir netaiko tarptautinės ar bendros metodikos ir (ar) metodinės medžiagos, skirtos nustatyti tekstų sutapčių vertinimui. Tarnybos duomenimis, Europoje veikiančios mokslinių tyrimų etikos / sąžiningumo tarnybos savarankiškai sprendžia, kokiais klausimais svarbu nustatyti konkrečias metodikas ir (ar) metodines medžiagas. Pavyzdžiui, Suomijos nacionalinė mokslinių tyrimų sąžiningumo taryba parengė rekomendacijas, kaip susitarti dėl autorystės mokslo darbuose, kaip užtikrinti etišką mokslinį vadovavimą ir disertacijų vertinimą doktorantūroje, kaip parengti tyrėjo gyvenimo aprašymą ir kt. (išsamiau žr. <https://tenk.fi/en/advice-and-materials>), Norvegijos nacionaliniai mokslinių tyrimų etikos komitetai – socialinių ir humanitarinių mokslų tyrimų etikos gaires ir kt. (išsamiau žr. <https://www.forskningsetikk.no/en/guidelines/>). Iš to matyti, kad nėra vienos bendros ar konkrečioje šalyje taikomos metodikos ir (ar) metodinės medžiagos, skirtos nustatyti tekstų sutapčių vertinimui.

4 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173; žr. priedus.

1.2) Suomijoje yra rekomendacijos, kaip susitarti dėl autorystės (žr. 5 pav.);

klausimais svarbu nustatyti konkrečias metodikas ir (ar) metodines medžiagas. Pavyzdžiui, Suomijos nacionalinė mokslinių tyrimų sąžiningumo taryba parengė rekomendacijas, kaip susitarti dėl autorystės mokslo darbuose, kaip užtikrinti etišką mokslinį vadovavimą ir disertacijų vertinimą doktorantūroje, kaip parengti tyrėjo gyvenimo aprašymą ir kt. (išsamiau žr. <https://tenk.fi/en/advice-and-materials>), Norvegijos nacionaliniai mokslinių tyrimų etikos komitetai – socialinių ir

5 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173; žr. priedus.

Ko gero, ateityje dėl autorystės bus galima susitarti panašiai kaip turguje ir tai galimai pasitarnaus mokslo kokybei;

2) Atsakydama į 2022-08-09 antrąjį prašymą, nurodė:

2.1) Teisės aktai neįtvirtina Kontrolieriaus tarnybai pareigos vadovautis konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga (žr. 6 pav.);

Dėl 2 prašymo. Tarnyba šiuo atkreipia dėmesį, kad teisės aktuose nėra įtvirtintos pareigos Tarnybai vadovautis konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga, susijusia su tekstų sutapčių vertinimu. Tarnyba, *nagrinėdama* skundą ar atlikdama tyrimą dėl galimo plagiatu *ir įvertinusi* tekstų sutaptis, konstatuoja akademinės etikos pažeidimą arba jo nekonstatuoja. Kartu pažymėtina, kad akademinėi bendruomenei pagal poreikį Tarnyba organizuoja ir veda mokymus, Tarnybos darbuotojai kelia kompetenciją tarptautiniuose renginiuose, skirtuose akademiniam / moksliniam sąžiningumui, ir tokiu būdu tiek susipažįsta su tarptautiniais akademinės etikos standartais, tiek juos taiko Tarnybos veikloje.

6 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173; žr. priedus.

2.2) Kita vertus, į Kontrolierių buvo kreiptasi dėl tekstų sutapčių vertinimo, kurio išdava – akademinės etikos pažeidimo konstatavimas arba nekonstatavimas. Vadinasi, yra svarbus ir reikšmingas tekstų sutapčių vertinimo **turinys**. Priešingu atveju, akademinės etikos pažeidimo konstatavimas būtų burtas (be aiškių kriterijų ir taisyklių, nors taip negali būti). Šiuo atveju ypač svarbus ir yra tyrimo rezultatus lemiantis tekstų sutapčių vertinimo turinys. Be vertinimo kriterijų bet kokie konstatavimai mena bandymus pričiupti žmogaus sąmonę be sapnininko pagalbos, bet net ir sapnų aiškinimai remiasi tam tikromis psichologinėmis metodikomis;

2.3) Jeigu Kontrolieriaus tarnyba pagal poreikį akademinėi bendruomenei organizuoja ir veda mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, vadinasi, **neatskleista, pagal kokias konkrečias metodikas ir metodines medžiagas (šaltinius) Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda tokius mokymus,** kokiais konkrečiais tarptautinės akademinės etikos standartais mokymų metu remiasi, jei prisideda prie mokslo kokybės, **ko tokie mokymai verti;**

3) Atsakydama į 2022-08-09 trečiąjį prašymą, nurodė:

3.1) Kontrolieriaus tarnyba nėra parengusi ir paskelbusi metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiatu skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto;

3.2) Kontrolieriaus tarnyba savo kompetencijos ribose nuolat organizuoja ir veda mokymus akademinėi bendruomenei jai aktualiais ir svarbiais akademinės etikos klausimais;

3.3) Neatsakė į klausimą, ar Kontrolierius ir jo tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiatu skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atlikti tekstų sutapčių vertinimą, jei akademinėi bendruomenei yra aktuali ir svarbi informacija apie tai, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiatu skirtumai (žr. 7 pav.).

Dėl 3 prašymo. Informuojame, kad Tarnyba nėra parengusi ir paskelbusi konkrečios metodikos ir (ar) metodinės medžiagos, skirtos atlikti nustatytų tekstų sutapčių vertinimą (to priežastis žiūrėti šio rašto dalyje „Dėl 2 prašymo“). Taip pat informuojame, kad Tarnyba savo kompetencijos ribose nuolat organizuoja ir veda mokymus akademinėi bendruomenei jai aktualiais ir svarbiais akademinės etikos klausimais. Informaciją apie Tarnybos veiklą galima rasti tinklapyje <https://etikostarnyba.lt/>.

7 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173; žr. priedus.

Atsižvelgus į Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 pateiktos informacijos turinį ir apimtį, 2022-09-12 buvo kreiptasi į Kontrolierių raštu ir paprašyta suteikti informaciją – atskleisti ir paviešinti:

1) Kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga vadovavosi ir rėmėsi Kontrolierius ir jo tarnyba, vertindami tekstų sutaptis, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą, Kontrolieriui priimant 2020-03-13 sprendimą Nr.SP-4;

2) Ar Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis ir nesiremdamas jokia metodika ir/ar metodine medžiaga (atskleisti galimybių ribas);

3) Ar Kontrolieriaus tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atliekant tekstų sutapčių vertinimą. Jei ne, dėl kokių priežasčių.

Kontrolierius savo tarnybos 2022-10-10 raštu Nr.S-197 (žr. priedus):

1) Neatsakė į prašymą informuoti, nei kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga, nei kokia nekonkrečia metodika ir metodine medžiaga vadovavosi ir rėmėsi Kontrolierius ir jo tarnyba, vertindami tekstų sutaptis, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą, Kontrolieriui priimant 2020-03-13 sprendimą Nr.SP-4 (žr. 8 pav.). Tokios informacijos nebuvo ir anksčiau minėtame Kontrolieriaus 2022-09-07 rašte Nr.S-173;

Vadinasi, Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriui (toliau – kontrolierius) priimant sprendimus (šiuo atveju priimant ir 2020 m. kovo 13 d. sprendimą Nr. SP-4) teisės aktuose nėra įtvirtinta pareiga vadovautis konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga, susijusia su tekstų sutapčių vertinimu.

8 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašto Nr.S-197

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštas Nr.S-197; žr. priedus.

2) Atsakydama į prašymą informuoti, ar Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis ir nesiremdamas jokia metodika ir/ar metodine medžiaga (atskleisdama Kontrolieriaus galimybių ribas), nurodė, kad Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis **nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga, tačiau taip ir neatskleidžiama, kuo tuomet remdamasis** (žr. 9 pav.). Tai yra nepagrįsta, nes nėra galimybės įsitikinti, kodėl Kontrolierius **konstatuoja ar nekonstatuoja** akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis, **nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga (teisinis netikrumas ir neapibrėžtumas)**. Taigi faktiškai akademinės etikos pažeidimo konstatavimas tokiu atveju būtų burtas (be aiškių kriterijų ir taisyklių);

Dėl 2 prašymo. Atsižvelgiant į šio rašto dalyje „Dėl 1 prašymo“ pateiktą informaciją (kontrolieriui teisės aktuose nėra įtvirtinta pareiga vadovautis konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga, susijusia su tekstų sutapčių vertinimu), pažymime, kad kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga. Tačiau paminėtina, kad kontrolierius, priimdamas sprendimus, kuriais konstatuojami akademinės etikos pažeidimai, remiasi Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu, VAI, konkrečios mokslo ir studijų institucijos akademinės etikos kodekse pateiktomis akademinės etikos pažeidimų apibrėžtimis bei gerosiomis (visuotinai pripažintomis) mokslinėmis praktikomis (akademinės etikos standartais), pagrindžia, kaip konkretus akademinės etikos pažeidimas pasireiškė, ir pan.

9 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašto Nr.S-197

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštas Nr.S-197; žr. priedus.

3) Neatsakė, ar Kontrolieriaus tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atliekant tekstų sutapčių vertinimą. Jei ne, dėl kokių priežasčių. Galima manyti, kad neketina, nes vykdo mokymus (apie tai plačiau 2 skyriuje).

Apibendrinimas. Aptarta gautoji informacija leidžia manyti, kad Kontrolieriaus ir jo vadovaujamos tarnybos veikla dėl tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimo, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atliekamas tekstų sutapčių vertinimas, yra mistinė – neatskleista, kuo paremta ir dėl to nesuvokiama visiems teisinių santykių subjektams. **Tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimas, siekiant vertinamojo aspekto, yra labiau panašus į tekstų sutapčių nevertinimą nei į tekstų sutapčių vertinimą.**

2. MOKYMŲ APIE TEKSTŲ SUTAPČIŲ IR PLAGIATO SKIRTUMŲ (NE)VERTINIMUS REGIMYBĖ

Šiame skyriuje siekiama atskleisti ir pateikti informaciją apie tai, kiek ir kokių mokymų apie tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. apie tekstų sutapčių vertinimą, Kontrolierius ir jo tarnyba organizavo ir vykdė, kada tai galėjo vykti, kur apie tai buvo paskelbta, kam buvo sudarytos realios galimybės tokiuose mokymuose dalyvauti.

Kai Kontrolierius savo tarnybos 2022-09-07 raštu Nr.S-173 (žr. priedus) nurodė, kad Kontrolieriaus tarnyba pagal poreikį akademinėi bendruomenei organizuoja ir veda mokymus (žr. 10 pav.), susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, buvo siekta išsiaiškinti, **pagal kokias konkrečias metodikas ir metodines medžiagas Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda tokius mokymus**, kokiais konkrečiais tarptautinės akademinės etikos standartais mokymų metu remiasi, jei prisideda prie mokslo kokybės, ko tokie mokymai verti.

Kartu pažymėtina, kad akademinėi bendruomenei pagal poreikį Tarnyba organizuoja ir veda mokymus, Tarnybos darbuotojai kelia kompetenciją tarptautiniuose renginiuose, skirtuose akademiniam / moksliniam sąžiningumui, ir tokiu būdu tiek susipažįsta su tarptautiniais akademinės etikos standartais, tiek juos taiko Tarnybos veikloje.

10 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173; žr. priedus.

Be to, Kontrolierius savo tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 (žr. priedus) pažymėjo, kad Kontrolieriaus tarnyba savo kompetencijos ribose nuolat organizuoja ir veda mokymus akademinėi bendruomenei jai aktualiais ir svarbiais akademinės etikos klausimais (žr. 11 pav.).

Dėl 3 prašymo. Informuojame, kad Tarnyba nėra parengusi ir paskelbusi konkrečios metodikos ir (ar) metodinės medžiagos, skirtos atlikti nustatytų tekstų sutapčių vertinimą (to priežastis žiūrėti šio rašto dalyje „Dėl 2 prašymo“). Taip pat informuojame, kad Tarnyba savo kompetencijos ribose nuolat organizuoja ir veda mokymus akademinėi bendruomenei jai aktualiais ir svarbiais akademinės etikos klausimais. Informaciją apie Tarnybos veiklą galima rasti tinklapyje <https://etikostarnyba.lt/>.

11 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173; žr. priedus.

Atsižvelgus į Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 pateiktos informacijos turinį ir apimtį, 2022-09-12 buvo kreiptasi į Kontrolierių raštu ir paprašyta suteikti informaciją – atskleisti ir paviesti: jeigu Kontrolieriaus tarnyba pagal poreikį akademinėi bendruomenei organizuoja ir veda mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, pagal kokias konkrečias metodikas ir metodines medžiagas Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda tokius mokymus:

1) Kokiais konkrečiais tarptautinės akademinės etikos standartais remiasi (galimai Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, be metodikų ir metodinių medžiagų);

2) **Kada ir kur** vyko Kontrolieriaus tarnybos akademinėi bendruomenei organizuoti ir vesti mokymai, susiję su tekstų sutapčių vertinimu, kur apie tai buvo paskelbta, kad būtų galima juose dalyvauti (informaciją prašyta pateikti nuo 2019-01-01, nurodant konkrečius paskelbimo šaltinius), kam tokie mokymai buvo prieinami.

Kontrolierius savo tarnybos 2022-10-10 raštu Nr.S-197 (žr. priedus):

1) Nurodė, kad Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda mokymus akademinėi bendruomenei, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, pagal <...> konkrečius mokslo ir studijų institucijos akademinės etikos kodekse pateiktas akademinės etikos pažeidimų apibrėžtis ir gerąsias (visuotinai pripažintas) mokslines praktikas (akademinės etikos standartus) (žr. 12 pav.). Dėl to yra neatskleista, ar mokymai, susiję su tekstų sutapčių vertinimu, priklauso nuo konkrečios mokslo ir studijų institucijos pagal jos akademinės etikos kodekse pateiktas akademinės etikos pažeidimų apibrėžtis ir tokie mokymai skiriami konkrečiai mokslo ir studijų institucijai, ar ne. Kita vertus, Kontrolierius atsakyme nenurodė ir konkrečių gerųjų (visuotinai pripažintų) mokslinių praktikų (akademinės etikos standartų), o nuorodos į Publikavimo etikos komiteto, tarptautinių dalykinių asociacijų ir kt. yra klaidinančios, nes tokiose nuorodose nėra, o ir nerasite jokios informacijos ir duomenų, susijusių su tekstų sutapčių vertinimu – apie tekstų sutapčių vertinimus;

Tarnyba organizuoja ir veda mokymus akademinėi bendruomenei, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, pagal teisinį reguliavimą akademinės etikos srityje, konkrečios mokslo ir studijų institucijos akademinės etikos kodekse pateiktas akademinės etikos pažeidimų apibrėžtis ir gerąsias (visuotinai pripažintas) mokslines praktikas (akademinės etikos standartus), nustatomas, pvz., Publikavimo etikos komiteto, tarptautinių dalykinių (paprastai konkrečios mokslo srities / krypties) asociacijų ir kt.

12 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašto Nr.S-197

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštas Nr.S-197; žr. priedus.

2) Pakomentavo tik neaiškiai apibendrintą (!) informaciją apie mokymus ir pasiūlė savitarnos paslaugas (pasiieškoti pačiam Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje prašytos informacijos), nors žinoma, kad tokios informacijos Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje nėra (žr. 13 pav.). Priešingu atveju, **mokymų, susijusių su tekstų sutapčių vertinimu, faktais** Kontrolieriui kaip veiklos rezultatu nebūtų taip sudėtinga pasidžiaugti (juk tai ir Kontrolieriaus tarnybos veiklos ataskaitos dalis). Pavyzdžiui:

Apibendrinta informacija apie Tarnybos mokymus bei kito pobūdžio renginius, kuriuose dalyvauja akademinės bendruomenės nariai, pateikiama Tarnybos 2019 metų, 2020 metų ir 2021 metų veiklos ataskaitose Tarnybos tinklalapyje <https://etikostarnyba.lt/planavimo-dokumentai/> bei apibendrinta informacija apie Tarnybos 2022 metų veiklas (įskaitant ir mokymus bei kito pobūdžio renginius akademinės bendruomenės nariams) – Tarnybos tinklalapio naujienų skiltyje <https://etikostarnyba.lt/naujienos/>. Detali informacija pagal Jūsų nurodytus kriterijus (kada ir kur vyko Tarnybos akademinėi bendruomenei organizuoti ir vesti mokymai, susiję su tekstų sutapčių vertinimu, kur apie tai buvo paskelbta, kad būtų galima juose dalyvauti, kam tokie mokymai buvo prieinami) Tarnyboje kitur nesaugoma, todėl nėra galimybės Jums jos pateikti pagal Jūsų nurodytus kriterijus.

13 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašto Nr.S-197

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštas Nr.S-197; žr. priedus.

2.1) 2021 metais Kontrolierius savo metinėje veiklos ataskaitoje nurodė organizavęs tik du kažkokius mokymus (žr. 14 pav.);

Renginiai akademinės etikos srityje

Tarnyba organizavo 12 renginių, iš kurių 9 buvo skirti akademinėi bendruomenei: 1 konferencija, 6 susitikimai ir 2 mokymai. Taip pat Tarnyba dalyvavo 10-yje MSI inicijuotų renginių. Ataskaitiniais metais pastebėtas *aktyvesnis kolegijų domėjimasis akademinė etika*, t. y. kolegijos inicijavo 6 iš 10 renginių. *Mokslinių tyrimų institutų, kurių pagrindinė veikla – moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, domėjimosi akademinė etika ypač pasigendama.*

14 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus 2021 metų veiklos ataskaitos
(ataskaitos 13 puslapio priešpaskutinė pastraipa)

Šaltinis: <https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2022/03/2021-metu-Tarnybos-veiklos-ataskaita.pdf>, žiūrėta 2022-11-09.

2.2) 2020 metais Kontrolierius savo metinėje veiklos ataskaitoje nurodė organizavęs du mokymus tikslinėms grupėms – doktorantų moksliniams vadovams apie etišką vadovavimą ir institucijų akademinės etikos komitetų nariams apie mokslinių tyrimų pažeidimų nagrinėjimo praktiką (žr. 15 pav.);

Prie Tarnybos savarankiškai organizuotų renginių priskirtini 2 mokymai tikslinėms grupėms – doktorantų moksliniams vadovams apie etišką vadovavimą ir MSI akademinės etikos komitetų nariams apie mokslinių tyrimų pažeidimų nagrinėjimo praktiką. Šiuos mokymus vedė Austrijos mokslinių tyrimų sąžiningumo agentūros Administracinio biuro vadovė dr. Nicole Foeger ir Austrijos mokslinių tyrimų sąžiningumo agentūros Administracinio biuro ekspertas Armin Schmolmueller.

15 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus 2020 metų veiklos ataskaitos
(ataskaitos 16 puslapio antroji pastraipa)

Šaltinis: <https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2021/02/2020-metu-Tarnybos-veiklos-ataskaita.pdf>, žiūrėta 2022-11-09.

3) 2019 metais Kontrolieriaus tarnyba organizavo du mokymus tikslinėms grupėms – bibliotekos darbuotojams, mokslo žurnalų redaktoriams, doktorantų moksliniams vadovams ir kitiems akademinės bendruomenės nariams, nors tokių mokymų dalykas nenurodytas (žr. 16 pav.).

Prie Tarnybos savarankiškai organizuotų renginių priskirtini 2 mokymai tikslinėms grupėms – bibliotekos darbuotojams, mokslo žurnalų redaktoriams, doktorantų moksliniams vadovams ir kitiems akademinės bendruomenės nariams. Bendradarbiaudama su tokiomis institucijomis, kaip Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija ir Lietuvos mokslo taryba, ir tokiomis MSI, kaip Kauno technologijos universitetas ir Mykolo Romerio universitetas, Tarnyba papildomai organizavo 2 seminarus.

16 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus 2019 metų veiklos ataskaitos
(ataskaitos 14 puslapio antroji pastraipa)

Šaltinis: https://etikostarnyba.lt/wp-content/uploads/2020/03/Veiklos-ataskaita-2020-02-28_final.pdf, žiūrėta 2022-11-09.

Be to, Kontrolierius savo tarnybos 2022-10-10 rašte Nr.S-197 (žr. priedus) klaidingai samprotauja, kas asmeniui neva akivaizdžiai žinoma, tokias išvadas grįsdama kito asmens veiksmais, apie kuriuos neturi jokios informacijos (žr. 17 pav.). Tokiuose veiksmuose matomi nepagrįsto interpretavimo požymiai.

Kvietimai dalyvauti visiems akademinės bendruomenės nariams skelbiami viešai Tarnybos tinklalapyje <https://etikostarnyba.lt/> Naujienų skiltyje. Tarnybos įsitikinimu, Jums pastaroji informacija yra akivaizdžiai žinoma (pvz., užsiregistravote į Tarnybos 2022 m. spalio 7 d. tarptautinę diskusiją). Iš to matyti, kad Tarnybos organizuojami renginiai yra prieinami tiek akademinės bendruomenės, tiek visuomenės nariams.

17 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašto Nr.S-197

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštas Nr.S-197; žr. priedus.

Informacija, kas matyti Kontrolieriaus tarnybai, ko gero, yra svarbi ir reikšminga, nors dėl to į Kontrolierių nebuvo kreiptasi. Kita vertus, jei jau svarbu, kas ką mato, galima parodyti, kad į 2022-10-07 tarptautinę diskusiją nesiregistruota Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje. Tai neatitinka tikrovės, nes tokią diskusiją organizavo ne Kontrolieriaus tarnyba, o Lietuvos Respublikos Seimo valdyba Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komiteto siūlymu, ir į tokią diskusiją registruotasi Lietuvos Respublikos Seimo interneto svetainėje³⁴⁵.

Apibendrinimas. Aptarta gautoji informacija leidžia manyti, kad Kontrolieriaus pateiktoje detalioje ir/ar apibendrintoje informacijoje nėra jokių duomenų apie tai, kad Kontrolierius ar jo tarnybos darbuotojai būtų organizavę ir vedę kokius nors mokymus akademinėi bendruomenei, kurie buvo susiję su tekstų sutapčių ir plagiatų skirtumų aiškinimu, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. apie tekstų sutapčių vertinimą, taip pat nežinoma, nei kada, nei kur tai vyko, kur apie tai buvo paskelbta, kam buvo sudarytos realios galimybės tokiuose mokymuose dalyvauti. Kontrolieriaus nurodyti:

³ https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=35403&p_k=1&p_t=282375

⁴ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/874ceeb323a711edb36fa1cf41a91fd9?positionInSearchResults=10&searchModelUUID=acf66c56-d3bb-4ea3-80c0-cfd84c29314c>

⁵ https://e-seimas.lrs.lt/rs/lasupplement/TAK/22f5d332247611edb36fa1cf41a91fd9/d7e9f9beacb7e22ac8153677ea4ba1e38/format/ISO_PDF/

1) Profesinės mokslo asociacijos nustato etikos normas, bet nenustato teksto sutapčių vertinimo tvarkų;

2) Publikavimo etikos komitetas turi parengęs bendras struktūrines schemas (angl. *flowchart*) autorystės klausimais, bet jos nėra skirtos tekstų sutaptims vertinti ir įvertinti.

3. INFORMACIJOS APIE TEKSTŲ SUTAPČIŲ IR PLAGIATO SKIRTUMŲ VERTINIMO TURINĮ IŠSAMUMAS

Šiame skyriuje siekiama pateikti informaciją apie Kontrolieriaus pateiktos informacijos, susijusios su tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų vertinimo turiniu, išsamumą.

Dėl Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 (žr. priedus) esančios informacijos išsamumo.

Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 nebuvo informacijos (plačiau apie tai 1 skyriuje) :

1) Kuo vadovaujasi bei remiasi Kontrolierius ir jo tarnyba, aiškindami tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekdami vertinamojo aspekto, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą;

2) Ar Kontrolierius ir jo tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atlikti tekstų sutapčių vertinimą, jei akademinėi bendruomenei yra aktuali ir svarbi informacija apie tai, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai.

Dėl to buvo kreiptasi į Lietuvos administracinių ginčų komisiją, prašant:

1) Panaikinti Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštą Nr.S-173 dalyje, kuria nesuteikta informacija:

1.1) Kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga vadovaujasi bei remiasi Kontrolierius ir jo tarnyba, aiškindami tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekdami vertinamojo aspekto, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą;

1.2) Ar Kontrolierius ir jo tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atlikti tekstų sutapčių vertinimą, jei akademinėi bendruomenei yra aktuali ir svarbi informacija apie tai, kokie yra tekstų sutapčių ir plagiato skirtumai;

2) Įpareigoti Kontrolierių įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka išnagrinėti 2022-08-09 prašymą suteikti atitinkamą informaciją.

Prašymas Lietuvos administracinių ginčų komisijai buvo grindžiamas tokiais argumentais:

1) Kontrolieriaus nurodymas, kad teisės aktai neįtvirtina Kontrolieriaus tarnybai pareigos vadovautis konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga, savaime nereiškia, kad savo išvadas Kontrolierius gali sukurti;

2) Kontrolierius neatsakė į klausimą, ar Kontrolierius ir jo tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto.

Lietuvos administracinių ginčų komisija, susidedanti iš narių Eglės Bilevičiūtės (komisijos posėdžio pirmininkė), Remigijaus Kalašnyko (pranešėjas) ir Vytauto Kurpuveso 2022-10-24 sprendimu Nr.21R-550 (AG-532/03-2022) skundą atmetė kaip nepagrįstą (žr. priedus), nurodydama, kad Kontrolierius savo tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 pateikė visą prašytą ir turimą informaciją.

Dėl Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašte Nr.S-197 (žr. priedus) esančios informacijos išsamumo.

Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 nebuvo informacijos (plačiau apie tai 1 ir 2 skyriuose):

1) Kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga vadovavosi ir rėmėsi Kontrolierius ir jo tarnyba, vertindami tekstų sutaptis, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą, Kontrolieriui priimant 2020-03-13 sprendimą Nr.SP-4;

2) Ar Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis ir nesiremdamas jokia metodika ir/ar metodine medžiaga (kokios yra Kontrolieriaus galimybių ribos);

3) Jeigu Kontrolieriaus tarnyba pagal poreikį akademinėi bendruomenei organizuoja ir veda mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, pagal kokias konkrečias metodikas ir metodines medžiagas Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda tokius mokymus:

3.1) Kokiais konkrečiais tarptautinės akademinės etikos standartais remiasi (galimai Kontrolieriaus tarnyba organizuoja ir veda mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, be metodikų ir metodinių medžiagų);

3.2) Kada ir kur vyko Kontrolieriaus tarnybos akademinėi bendruomenei organizuoti ir vesti mokymai, susiję su tekstų sutapčių vertinimu, kur apie tai buvo paskelbta, kad būtų galima juose dalyvauti (informacijos prašyta pateikti nuo 2019-01-01, nurodant konkrečius paskelbimo šaltinius), kam tokie mokymai buvo prieinami (žinoma, kad programa *PlagScan* prieinama ne visiems);

4) Ar Kontrolieriaus tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atliekant tekstų sutapčių vertinimą. Jei ne, dėl kokių priežasčių.

Dėl to kreiptasi į Lietuvos administracinių ginčų komisiją, prašant panaikinti Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštą Nr.S-197, kuriuo nepagrįstai ir neteisėtai atsisakyta teikti informaciją, ir įpareigoti Kontrolierių įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka išnagrinėti 2022-09-12 prašymą suteikti informaciją.

Prašymas Lietuvos administracinių ginčų komisijai grindžiamas tokiais argumentais:

1) Kontrolierius neatsakė į prašymą informuoti, nei kokia konkrečia metodika ir metodine medžiaga, nei kokia nekonkrečia metodika ir metodine medžiaga vadovavosi ir rėmėsi Kontrolierius ir jo tarnyba, vertindami tekstų sutaptis, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą, Kontrolieriui priimant 2020-03-13 sprendimą Nr.SP-4;

2) Atsakydamas į prašymą informuoti, ar Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis ir nesiremdamas jokia metodika ir/ar metodine medžiaga (atskleisti galimybių ribas), nurodė Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis **nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga**, tačiau toks paaiškinimas yra dviprasmiškas, o teisinis reglamentavimas turi būti aiškus, suvokiamas **visiems teisinių santykių subjektams**. Dėl to yra nepagrįsta, nes nėra galimybės įsitikinti, kodėl Kontrolierius **konstatuoja ar nekonstatuoja** akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis, **nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga (teisinis netikrumas ir neapibrėžtumas)**;

3) Kontrolieriaus tarnyba, organizuodama ir vesdama mokymus akademinėi bendruomenei, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, pagal <...> konkrečius mokslo ir studijų institucijos akademinės etikos kodekse pateiktas akademinės etikos pažeidimų apibrėžtis ir gerąsias (visuotinai pripažintas) mokslines praktikas (akademinės etikos standartus), turėtų jas atskleisti. Priešingu atveju, yra neatskleista, ar mokymai, susiję su tekstų sutapčių vertinimu, priklauso nuo konkrečios mokslo ir studijų institucijos pagal jos akademinės etikos kodekse pateiktas akademinės etikos pažeidimų apibrėžtis ir tokie mokymai skiriami konkrečiai mokslo ir studijų institucijai ar ne. Kita vertus, Kontrolierius atsakyme nenurodė ir konkrečių gerųjų (visuotinai pripažintų) mokslinių praktikų (akademinės etikos standartų);

4) Kontrolierius nenurodė konkrečios informacijos apie mokymus, ir žinoma, kad tokios informacijos Kontrolieriaus tarnybos interneto svetainėje nėra;

5) Kontrolierius taip ir neatsakė į klausimą, ar Kontrolierius ir jo tarnyba ketina parengti ir paskelbti metodiką ir/arba metodinę medžiagą apie tai, kaip reikėtų aiškinti tekstų sutapčių ir

plagiato skirtumus, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atlikti tekstų sutapčių vertinimą, kai jau iš esmės nutuokiama, kad jokie mokymai akademinėi bendruomenei apie tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus nėra vykę.

Šios studijos publikavimo metu Lietuvos administracinių ginčų komisija dar nėra priėmusi sprendimo, tačiau prie šioje studijoje apibendrintos turimos informacijos, atsakymo laukti nebuvo prasmės.

Dėl Lietuvos administracinių ginčų komisijos kaip sudaryto kolegialaus organo.

Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 3 str. 1 dalis nustato, kad Lietuvos administracinių ginčų komisiją sudaro septyni nariai. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020-03-25 nutarimu Nr.278 nuo 2020-03-30 sudarė tokios sudėties Lietuvos administracinių ginčų komisiją: Žydrūnas Plytnikas (pirmininkas), Eglė Bilevičiūtė (pirmininko pavaduotoja), Vilma Drigotienė, Remigijus Kalašnykas, Vytautas Kurpuvesas, Inga Lipnickienė ir Mindaugas Siaurys (joks kitimas ar dalinis veikimas nėra numatytas).

Lietuvos administracinių ginčų komisija 2020-10-01 raštu Nr.19R-2802 (žr. priedus) informavo, kad darbas Lietuvos administracinių ginčų komisijoje organizuojamas kolegijose, nors tokia ginčų nagrinėjimo forma nei įstatyme, nei jokiame kitame teisės norminiame akte nėra numatyta ir nustatyta. Be to, yra nežinomas ir neatskleidžiamas kolegijų sudarymo principas ir narių atranka į kolegijas, atrankos kriterijai, narių į kolegijas kiekio parinkimas. Taip pat nežinoma, kokio teisės norminio akto pagrindu darbas Lietuvos administracinių ginčų komisijoje organizuojamas kolegijose, kaip skirstomi skundai (bylos) kolegijoms, kur toks teisės norminis aktas yra paskelbtas, o jeigu nepaskelbtas – dėl kokių priežasčių apie jį pareiškėjai neturi informacijos, dėl kokių priežasčių kolegijose yra skirtingas narių skaičius. Kol kas tėra paskelbta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2020-03-25 nutarimu Nr.278 nuo 2020-03-30 sudarė Lietuvos administracinių ginčų komisiją iš septynių narių. Taip pat neteko girdėti, kad kokia nors Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Seimo ar kitos valstybės valdymo institucijos sudaryta komisija veiktų ne kolegialiai išvien, bet kolegialiai būreliuose, keliose kolegijose ir pan. (pavyzdžiui, trys ir daugiau narių Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 14 str. 4 dalies prasme).

Apibendrinimas. Šios studijos skaitytojui paliekama spręsti:

1) Kokiais šaltiniais gi galėtų vadovautis bei remtis Kontrolierius ir jo vadovaujama Kontrolieriaus tarnyba, aiškindami tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekdami vertinamojo aspekto, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą (plačiau apie tai 1 skyriuje). Net logiškai tokia veikla nepaaiškinta;

2) Kokius mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, akademinėi bendruomenei galėjo organizuoti ir vesti Kontrolieriaus tarnyba, pagal kokias konkrečias metodikas ir metodines medžiagas tokie mokymai galėjo vykti ir dėl kokių priežasčių Kontrolierius atsisako ar jam galbūt net nepavyksta parengti ir paskelbti savo mokymų apie tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus turinį (įskaitant šaltinius: pirminius, antrinius ir kt.) (plačiau apie tai 2 skyriuje).

4. POŽIŪRIS Į GINČUS DĖL INFORMACIJOS IŠSAMUMO

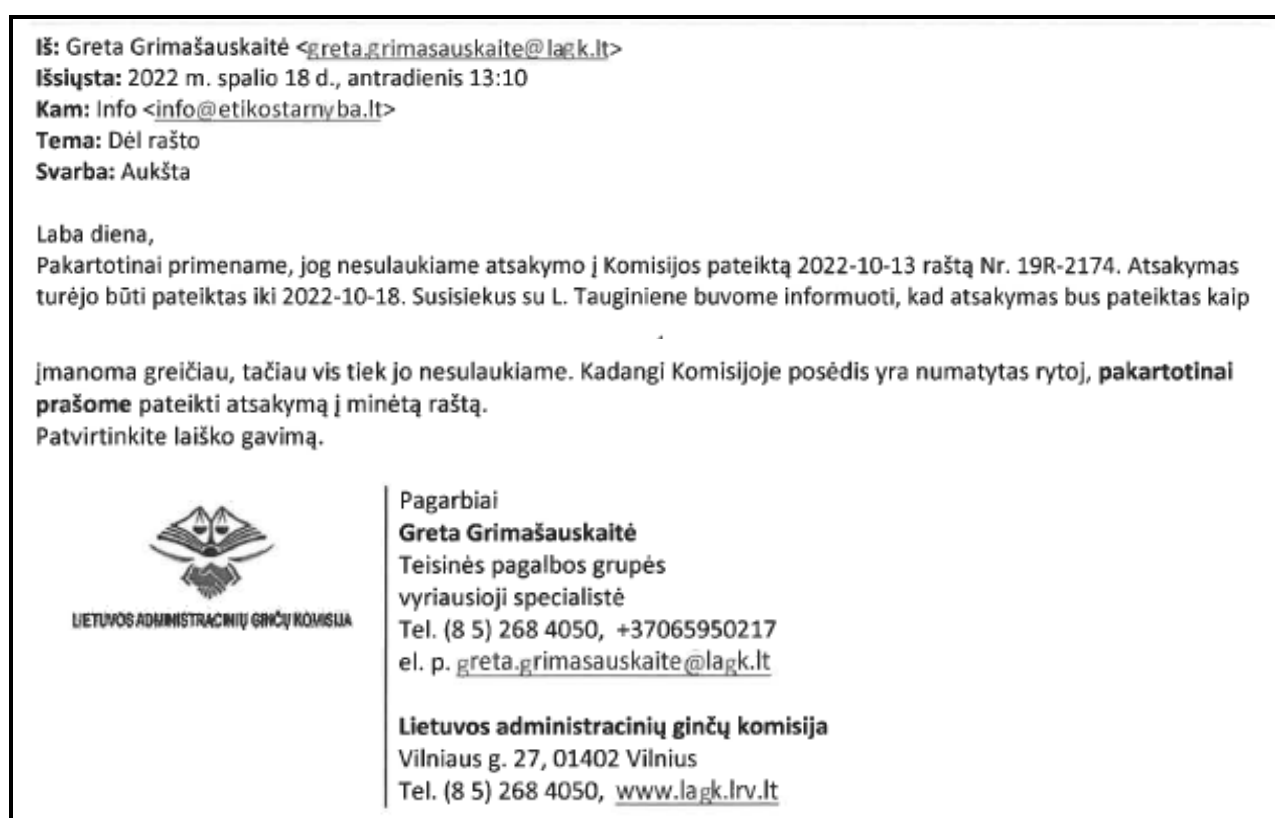
Šiame skyriuje siekiama pateikti informaciją apie Kontrolieriaus tarnybos (Kontrolieriaus asmeninė pozicija šiuo klausimu nutylėta) požiūrį į mediaciją.

Dėl ginčo, susijusio su Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašte Nr.S-173 (žr. priedus) esančios informacijos išsamumo.

2022-10-12 pateikus prašymą Lietuvos administracinių ginčų komisijai, kuri nagrinėjo skundą dėl Kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 rašto Nr.S-173, ir paprašius perduoti ginčą administracinio ginčo byloje Nr.AG-532/03-2022 spręsti neteisminės mediacijos būdu, jokie oficialaus atsakymo į pateiktą prašymą iš Lietuvos administracinių ginčų komisijos nebuvo gauta. Tokių duomenų nėra ir

Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-10-24 sprendime Nr.21R-550(AG-532/03-2022) (apie jį plačiau 3 skyriuje, žr. priedus).

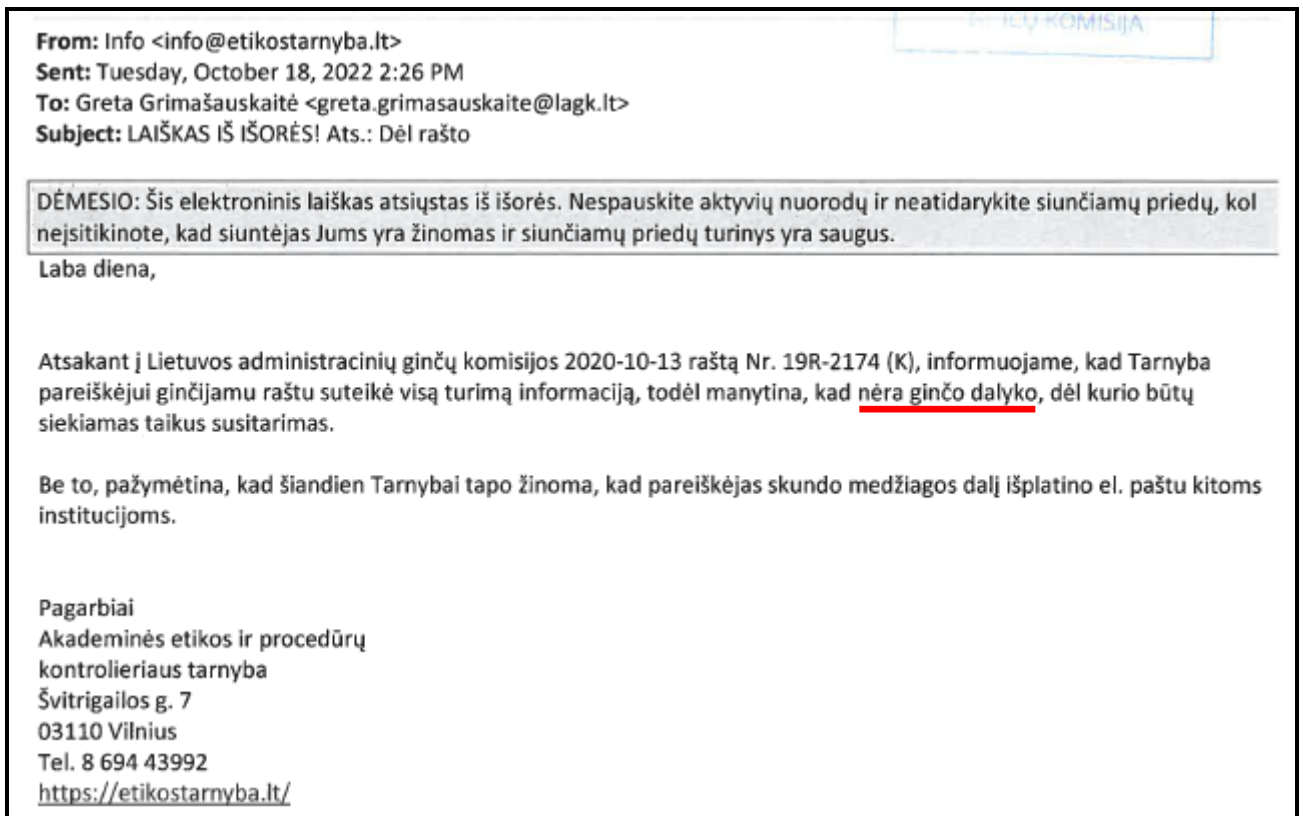
Lietuvos administracinių ginčų komisijai buvo pateiktas prašymas informuoti, kada, koku būdu ir kaip buvo nagrinėjami 2022-10-12 ir 2022-10-13 prašymai perduoti ginčą Lietuvos administracinių ginčų komisijos nagrinėjamoje administracinio ginčo byloje Nr.AG-532/03-2022 spręsti neteisminės mediacijos būdu, kada ir kokie sprendimai dėl to buvo priimti, pateikiant tokių sprendimų nuorašus. Atsakydama į tokį prašymą, Lietuvos administracinių ginčų komisija 2022-11-07 raštu Nr.19R-2338 (AG-532/03-2022) informavo, kad Lietuvos administracinių ginčų komisija 2022-10-13 raštu Nr.19R-2174 (AG-532/03-2022) kreipėsi į Kontrolierių, prašydama per tris darbo dienas pateikti sutikimą/nesutikimą ginčą spręsti neteisminės mediacijos būdu administracinio byloje Nr.AG-532/03-2022 (žr. priedus) ir vyko susirašinėjimas elektroniniais laiškais, su asmenimis iš Kontrolieriaus tarnybos, kurių tapatybė neaiški, o susirašinėjimą vykdė ne oficialūs asmenys (žr. 18 pav.).

18 pav. Elektroninio laiško Kontrolieriaus tarnybai atvaizdas

Šaltinis: Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-11-07 raštas Nr.19R-2338 (AG-532/03-2022); žr. priedus.

Nors Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-10-13 raštas Nr.19R-2174 (AG-532/03-2022) buvo adresuotas ir Kontrolieriui (žr. pridedamo Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-11-07 rašto Nr.19R-2338 (AG-532/03-2022) priedus), kurio taipogi buvo prašoma ne vėliau kaip per 3 darbo dienas, t. y. iki 2022-10-18, pateikti sutikimą/nesutikimą ginčą spręsti neteisminės mediacijos būdu administracinėje byloje Nr.AG-532/03-2022, tačiau neatskleista, kas veikė Kontrolieriaus vardu, Kontrolierius jokios oficialios pozicijos savo vardu taip ir neišreiškė (žr. 19 pav., elektroninio pašto naudotojas nuasmenintas).

19 pav. Kontrolieriaus tarnybos elektroninio laiško atvaizdas

Šaltinis: Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-11-07 raštas Nr.19R-2338 (AG-532/03-2022); žr. priedus.

Kontrolieriaus tarnybos nuomone (žr. 19 pav.) dėl aptariamo skundo nėra ginčo dalyko. Deja, Lietuvos administracinių ginčų komisija nagrinėjo ginčą iš esmės. Vadinasi, ginčas visgi buvo. Be to, Lietuvos administracinių ginčų komisija minėtu 2022-10-13 raštu Nr.19R-2174 (AG-532/03-2022) kreipėsi į Kontrolierių (jis gi Kontrolieriaus tarnybos vadovas), prašydama per tris darbo dienas pateikti sutikimą/nesutikimą ginčą spręsti neteisminės mediacijos būdu administracinio byloje Nr.AG-532/03-2022.

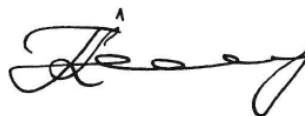
Dėl ginčo, susijusio su Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašte Nr.S-197 (žr. priedus) esančios informacijos išsamumo.

2022-11-10 pateikus prašymą Lietuvos administracinių ginčų komisijai, kuri nagrinėja skundą dėl Kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 rašto Nr.S-197, ir paprašius perduoti ginčą Lietuvos administracinių ginčų komisijos nagrinėjamoje administracinio ginčo byloje Nr.AG-613/02-2022 spręsti neteisminės mediacijos būdu, Kontrolieriaus vadovaujamos tarnybos 2022-11-21 raštu Nr.S-207 nurodė, kad, Kontrolieriaus tarnybos nuomone, nėra ginčo dalyko, dėl kurio galėtų būti siekiama sudaryti taikų susitarimą, t. y. kuris turėtų būti sprendžiamas neteisminės mediacijos būdu (žr. 20 pav.).

DĖL GINČO SPRENDIMO NETEISMINĖS MEDIACIJOS BŪDU

Atsakydami į Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022 m. lapkričio 15 d. raštą Nr. 19R-2396(AG-613/02-2022), informuojame, kad Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) pareiškėjui Audriui Armui ginčijamu Tarnybos 2022 m. spalio 10 d. raštu Nr. S-197 suteikė visą turimą informaciją. Atsižvelgiant į tai, Tarnybos nuomone, nėra ginčo dalyko, dėl kurio galėtų būti siekiama sudaryti taikų susitarimą, t. y. kuris turėtų būti sprendžiamas neteisminės mediacijos būdu.

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolierė

Loreta Tauginienė

20 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2022-11-21 rašto Nr.S-207

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2022-11-21 raštas Nr.S-207.

Šios studijos publikavimo metu Lietuvos administracinių ginčų komisija dar nėra priėmusi sprendimo, tačiau prie šioje studijoje apibendrintos turimos informacijos, atsakymo laukti nebuvo prasmės.

Apibendrinimas. Kontrolieriaus požiūris į mediaciją administraciniuose ginčiuose yra neigiamas. Faktiškai neigiamas ir pats administracinis ginčas, kurio nagrinėjimas vyksta iš esmės Lietuvos administracinių ginčų komisijoje:

1) Kas galėtų paneigti, jog Kontrolierius tokiu būdu vengia susitikti ir turimą informaciją kaip išsamią pristatyti bei pateikti mediatoriumi ar mediatoriams;

2) Kartu tai pailiustruoja, kad valstybėje įtvirtinta administracinių ginčų sprendimo neteisminės mediacijos būdu sistema yra neveiksminga ir ją šiuo konkrečiu atveju paneigia pats skundžiamas valstybės pareigūnas.

5. FAKTINĖ VEIKLA APIE SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO TURINĮ

Šiame skyriuje siekiama pereiti prie faktinės ir realistinės Kontrolieriaus veiklos, susijusios su sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo turiniu. Tuo siekiama atskleisti, kaip tikrovėje veikia Kontrolierius, pasirinkdamas teisinio proceso žanrą. Šia studijoje Kontrolierius kviečiamas į atvirą mokslinę diskusiją, nes studijos autoriui atrodo, kad tai galėtų būti ir mokslinės diskusijos dalykas.

O buvo taip. Kontrolierius kreipėsi, prašydamas paaiškinti sakinius moksliniame darbe. Pirma, buvo pateiktas projektas (juodraštis) – nepasirašytas vertinimo ataskaitos projektas⁶. Savaimė suprantama, kad nepasirašytas vertinimas yra juodraštis⁷. Ataskaita vadinamas pseudodokumentas buvo nepasirašytas, buvo nežinomas jį parengęs asmuo, buvo nežinoma tokio asmens kvalifikacija. Siūlymas teikti komentarus turėjo provokatyvių požymių. Dėl to ir valstybės pareigūno siūlymai aiškintis ar komentuoti juodraščių buvo nekorektišku veiksmu – smalsumo tenkinimu. Buvo laikoma ir tebėra laikoma, kad paaiškinimai turėtų būti teikiami dėl konkrečių nustatytų ir aprašytų (atskleistų)

⁶ Lietuvių kalbos žodynas nurodo, kad projektas yra parengtinis, negalutinis kurio nors akto, dokumento ir pan. tekstas.

⁷ Lietuvių kalbos žodynas nurodo, kad juodraštis yra negrynas raštas, kokio rašto projektas.

pažeidimų, o aiškintis ar teikti paaiškinimus (bet ne komentuoti) yra teisė, bet ne pareiga. Savaiame suprantama, kad tuo tikslu turi būti nurodoma, kuo ir kaip reiškesi pažeidimas, nurodyta pažeidimo sudėtis, kas ir kuo buvo pažeista, kaip turėjo būti padaryta, bet nebuvo veikta, ir pan. Vien nuoroda į Lietuvoje po 2019-06-27 publikuoto Aiškinamojo akademinio sąžiningumo terminų žodyno terminus (jie, beje, yra išrasti ir pačios Kontrolierės L. Tauginienės), o jais nulemtas vertinimas, savaiame dar nieko nereiškia, nepatvirtina ir neatskleidžia, kai anksčiau aptartų duomenų (ir rekvizitų) pateiktajame ataskaitos juodraštyje nebuvo. Suteikta galimybė aiškintis turėtų būti ne formali, o veiksminga ir efektyvi priemonė (būti išklausytam dalykiškai, o ne formaliai – formalizmo požymis).

Kontrolierės L. Tauginienės su bendraminčiais išrastais terminais yra (ne)vertinamos sakinių sutaptys (skiltyje „Sutapties vertinimas“). Kontrolierės L. Tauginienės su bendraminčiais išrastais terminais neva paremtus vertinimus atlikę asmenys nežinomi (jie savo veiksmų parašu nepatvirtino), taip pat nežinoma ir vertintojo kvalifikacija. Tai, kad sutaptis išskyrė Kontrolierės L. Tauginienės užpirkta kompiuterinė programa „PlagScan“ (šiuo metu ji jau programa „turnitin“⁸, nors visai neseniai buvo ir „Ouriginal“⁹ ir PlagScan – ko gero, tai tas pats produktas, civilinėje apyvartoje dėl pajamų įgyjantis vis naujų pavadinimų) tėra automatizuotai nurodytos sutaptys (panašumai), tačiau tokių sakinių sutapčių komentavimas tėra Kontrolieriaus smalsumo tenkinimas, jei Kontrolierius nesugeba skaityti sakinio ir suvokti šaltinio, iš kurio toks sakinytis cituojamas. Kartu komentavimas savaiame neturi jokios juridinės reikšmės, nes žodžiais išreikštą sakinių skaityti ir suprasti pakanka turėti brandos atestatą (plačiau apie programą „PlagScan“ skaityti atskirą studiją „Apie akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus veiklą, įsigyjant teisę naudotis ir naudojant PlagScan arba PlagScan kelias Lietuvoje“¹⁰). Skaityti sugebantis asmuo sakiniu išreikštą tekstą vertinti turėtų gebėti ir be komentarų, nes kol kas neteko girdėti, kad prie tekstų publikacijose dėl pavienių sakinių supratimo būtų kažkokie komentarai, aiškinantys, kaip reikėtų suprasti kūrinio sakinių ar, tarkim, vaizduojamąjį meno kūrinių.

Galima manyti, kad Kontrolierius kviečia į mokslinę diskusiją, tam pasirinkdamas valstybės pareigūno veiklos teisinį formatą.

Kontrolierius:

1) Vienu atveju teigia, kad **tyrimo dėl galimo plagiato metu nebūtina vertinti kūrinio turinį, t. y. tiriant galimą plagiata specialiosios (ekspertinės) žinios konkrečioje mokslo kryptyje nėra privalomos** (taip dokumente);

2) Kitu atveju nurodo, kad kiekvienas teksto sutapties atvejis vertintinas ir individualiai, **ir kontekstualiai**, kad galima būtų nustatyti, ar konkreti sutaptis turi plagiato požymių, koks plagiato tipas, ar tiesiog tinkamai pateikta teksto sutaptis (taip dokumente).

Kontrolierius taip ir nepaaiškina, kokios kvalifikacijos reikia teksto sutapčių vertinimui, jei teksto turinys nevertinamas (kvalifikacijos lingvistikos srityje ir/ar mokslinio teksto analizės srityje). Kontrolierius taip pat nenurodė ir nepaaiškino, kokia yra vyriausiosios specialistės Kamilės Kapočiūtės turima kvalifikacija, kad ji **be teksto turinio analizės, be daktaro laipsnio** gali vertinti mokslinį tekstą, nors nurodė, kad pateiktos sakinių kaip teksto dalies sutapčių vertinimo ataskaitos juodraščio rengėja yra Kontrolieriaus tarnybos vyriausioji specialistė K. Kapočiūtė.

⁸ <https://www.turnitin.com/about>

⁹ <https://www.lmpulse.com/2020/urkund-and-plagscan-merge-into-ouriginal-to-advance-the-conversation-on-plagiarism-and-originality/>

¹⁰ <https://www.lampss.lt/naujienos/387-dr-audriaus-armo-studija-apie-akademines-etikos-ir-proceduru-kontrolieres-plagscan-viesa-pirkima>

5.1. SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO PROCEDŪRA

Šiame poskyryje siekiama atskleisti, kaip galėjo būti atliekama sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo procedūra Kontrolieriaus tarnyboje, t. y. kaip realioje tikrovėje veikia Kontrolierius su savo tarnybos darbuotojais sakinių kaip teksto dalies sutapčių atžvilgiu.

Pradžioje Kontrolierius paaiškino, kaip vyko sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo procedūra Kontrolieriaus tarnyboje, t. y. kaip vyko sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimas: naudojosi *PlagScan* tekstų sutapčių nustatymo programa ir jos ataskaita (žr. 21 pav.).

Ši programa, palyginusi įkeltą tekstą su kitais duomenų bazėse (taip pat ir internetiniais) esamais šaltiniais, pateikia ataskaitą, kurioje atitinkamu žymėjimu pažymi lyginamo teksto sutaptis su kitais tekstais (taip pat pateikia nuorodą į tuos tekstus). Programa taip pat pažymi, ar aptikta sutaptis turi perfrazavimo ar plagiato požymių, tačiau tokia automatinio būdu suformuota ataskaita yra peržiūrima, t. y. vertinama kiekviena programos pažymėta sutaptis, tyrimą atliekančio asmens. Vertinama, ar programa nepraleido tam tikro žymėjimo (citavimo), teksto, su kuriuo nustatyta sutaptis, išleidimo / publikavimo metai, teksto sutapčių pobūdis (ar tai yra sąvoka ir pan.). Taip pat vertinamas sutapties kontekstas abiejuose (ar daugiau) tekstuose (pastraipos / sakinio tikslumu), sutampančios tekstų dalys palyginamos tarpusavyje pažodžiui ir pan. Tik atlikus tokį sutapčių vertinimą, nustatomi plagiato požymiai, jo (plagiato) tipas.

21 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-04-29 rašto Nr.S-122

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-04-29 raštas Nr.S-122.

Kontrolierius abstrakčiai ir klampiai aiškina, kaip reikėtų vertinti sakinio sutaptį neva kažkoku aprėpties būdu, jo neatskleisdama ir nedetalizuodama (žr. 22 pav.). Iš 22 paveiksle pavaizduoto teiginio yra neatskleista, kokio platumo kontekste Kontrolierius galėjo vertinti atskirus iš mokslo kūrinio konteksto ištrauktus sakinius.

Kontrolierius teigdamas, kad kiekvieną sutapties atvejį reikia vertinti ir individualiai, ir kontekstualiai, turi omenyje tai, kad sutaptis vertinama, be kita ko, atsižvelgiant į platesni konteksta, t. y. aprėpiant visa teksta ar pastraipą, o ne atrenkant atskiras eilutes.

22 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 rašto Nr.S-36

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 raštas Nr.S-36.

Kontrolierius tvirtina, kad mokslo kūrinio turinio nevertinant, o vertinant pavienį iš konteksto ištrauktą mokslo kūrinio sakinį, kai mokslo kūrinio **turinys nevertinamas** – tokiu būdu **tiriant galima plagiata, specialiosios (ekspertinės) žinios konkrečioje mokslo kryptyje nėra privalomos** (žr. 23 pav.).

t. y. tiriant galimą plagiatą specialiosios (ekspertinės) žinios konkrečioje mokslo kryptyje nėra privalomos.

23 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2019-12-19 rašto Nr.S-361

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2019-12-19 raštas Nr.S-361.

Iš pateiktos informacijos apie tai, kaip realioje tikrovėje veikia Kontrolierius su savo tarnybos darbuotojais sakinių kaip teksto dalies sutapčių atžvilgiu, nėra atskleista:

- 1) Iš kur, jei ne iš mokslo kūrinio turinio, vertinami mokslo kūrinio sakiniai – kaip mokslo kūrinio sakiniai gali būti atskiriami nuo mokslo kūrinio turinio, pastraipų ir/ar teksto eilučių;
- 2) **Kokios žinios galop yra būtinos**, jei, tiriant plagiatą, specialiosios (ekspertinės) žinios konkrečioje mokslo kryptyje nėra privalomos.

5.2. ĮDIEGTAS/NAUDOJAMAS SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO INSTRUMENTAS PLAGSCAN

Šiame poskyryje siekiama atskleisti, koks instrumentas įdiegtas ir naudojamas Kontrolieriaus tarnyboje sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimui, t. y. kuo realioje tikrovėje naudojasi Kontrolierius su savo tarnybos darbuotojais sakinių kaip teksto dalies sutapčių atžvilgiu.

Kontrolierius Kontrolieriaus tarnybos vardu oficialiai teikia pasakojimą apie programos *PlagScan* veiksmingumą: nurodo, kaip veikia programa ir kaip nustatomi bei neva vertinami programos *PlagScan* pateikti sakinių kaip teksto dalies sutapčių rezultatai (žr. 21 pav.).

Pagal Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 42 straipsnį aukštosios studijos ir su jomis susijusi veikla vykdoma pagal leidimus. Tai reiškia, kad tokia veikla savo esme yra licencijuojama. Dėl to manytina, jog programos *PlagScan* naudojimas negalėtų būti visiškai laisvas ir apskritai neregamentuotas.

Maža to, Kontrolierius teigia, kad naudojama programa *PlagScan* yra nepriklausoma (žr. 24 pav.). Neteko girdėti, o ir Kontrolierius nepaaiškina, kokios programos yra priklausomos, o jei yra priklausomų – tai nuo ko.

Tarnyboje, siekiant įgyvendinti Nuostatuose numatytų uždavinių įgyvendinimą, buvo priimtas sprendimas įsigyti nepriklausomą tekstų sutapčių nustatymo programą ir taip pat suteikti galimybę ja naudotis ir mokslo ir studijų institucijoms. Buvo vykdomas viešasis pirkimas, parengta techninė specifikacija. Tarnyba 2019 m. rugpjūčio 16 d. įsigijo įvairias ir techninėje specifikacijoje numatytas technines galimybes turinčią programinę įrangą (didelė duomenų bazė, galimybė užtikrinti įkelto teksto saugumą ir pan.).

24 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-04-29 rašto Nr.S-122

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-04-29 raštas Nr.S-122.

Dar 2020 m. balandžio 29 d. Kontrolierius rėmėsi aplinkybe, jog nė karto nesikreipta į Kontrolieriaus tarnybą, prašant informacijos apie programą *PlagScan* (žr. 25 pav.). Teko pasinaudoti tokiu Kontrolieriaus netiesioginiu siūlymu pateikti informaciją apie programą *PlagScan*.

Tarnyba 2019 m. rugpjūčio 16 d. įsigijo įvairias ir techninėje specifikacijoje numatytas technines galimybes turinčią programinę įrangą (didelė duomenų bazė, galimybė užtikrinti įkelto teksto saugumą ir pan.). Tačiau ši programa nėra teisės aktas, o vienas iš Tarnybos darbo įrankių atliekant tyrimus dėl galimų akademinės etikos pažeidimų. Tarnyba, suteikdama mokslo ir studijų institucijoms galimybę naudotis *PlagScan* programa, jokių būdu to neįtvirtino kaip privalomo kriterijaus vertinant rašto darbus, t. y. sprendimą naudoti programa priima pačios mokslo ir studijų institucijos, išlaikydamos autonomiją. Todėl *pagrindo teigti, kad ir Tarnyba šią programą naudoti turėtų tik tiems darbams tikrinti, kurie buvo parengti jau po 2019 m. rugsėjo 30 d. ir galėjo mokslo ir studijų institucijos būti patikrinti PlagScan programa, nėra*. Juolab, kad ne visos mokslo ir studijų institucijos pageidavo galimybės naudotis šia programa.

Atkreiptinas dėmesys, kad Pareiškėjas nė karto nesikreipė į Tarnybą, prašydamas nurodyti, dėl kokių priežasčių būtent ši programa naudojama (įsigyta) Tarnyboje, kokiais metodais ji veikia ar pan., todėl jo teiginys, kad kontrolierius „negali paaiškinti ir atskleisti teksto sutapčių vertinimo veiklos turinį“, yra nepagrįstas.

25 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-04-29 rašto Nr.S-122

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-04-29 raštas Nr.S-122.

Deja, pagal pateiktus prašymus Kontrolierius nesugebėjo aiškiai ir išsamiai informuoti apie tai, kaip vyko programos *PlagScan* viešasis pirkimas 2019-08-16 ir vėliau, kokie reikalavimai galimai buvo suformuluoti tiekėjams, kiek buvo pasiūlymų, kokie buvo pasiūlymai, kokios yra įgytos programos *PlagScan* galimybės, kokių kalbų tekstams ji skirta, kokioms mokslo ir studijų institucijoms buvo siūloma šia programa naudotis ir pan. Kontrolieriaus teikta fragmentinė informacija ir interpretacijos yra detalios pristatytos ir išanalizuotos jau minėtoje publikuotoje studijoje „*Apie akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus veiklą, įsigyjant teisę naudotis ir naudojant PlagScan, arba PlagScan kelias Lietuvoje*“¹¹.

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija 2020-05-19 raštu Nr.SR-2322 (žr. priedus) tik numano, kodėl Kontrolierius galėjo pasirinkti programą *PlagScan*, tačiau nepateikė jokių duomenų apie programos *PlagScan* aprobavimą, verifikavimą ir/ar sertifikavimą Lietuvos Respublikoje. Analogiškų duomenų negalėjo suteikti ir Nacionalinė švietimo agentūra 2020-07-14 raštu Nr.SD-1525(1.6E) (žr. priedus). Kas ir kada verifikavo programą *PlagScan*, ją adaptavo ir sertifikavo Lietuvos Respublikoje reikšminga dar ir dėl to, kadangi Kontrolierius nėra pateikęs informacijos ir nurodęs, kas gi sudaro teksto sutapčių vertinimo veiklos turinį (tai ir yra šios dokumentinės studijos diskursas).

Iki šiol nei Kontrolierius, nei Kontrolieriaus tarnyba iš esmės nėra pateikę jokių žinių ir informacijos apie programos *PlagScan* specifikacijas. Kontrolieriaus pasakojimas, ką ir kaip pažymi programa, tėra pasakojimas, bet ne programos veiksmingumo (apie tai bus toliau) aprobavimas.

Teksto, o juo labiau sakinio kaip teksto dalies sutapties, kurią sufleruoja kompiuterinė programa, įvertinimas yra tyrimo dalykas. Anot Kontrolieriaus, tokį tyrimą atliekančio asmens kvalifikacija yra nereikšminga, jei Kontrolierius paskyrė asmenį atlikti vertinimą. Tokį Kontrolieriaus pareiškimą galima laikyti tik valdingumo išraiška, kuri kartu paneigia mokslinio kūrinio prigimtį.

¹¹ <https://www.lampss.lt/naujienos/387-dr-audriaus-armo-studija-apie-akademinės-etikos-ir-proceduru-kontrolieres-plagscan-viesa-pirkima>

Visgi, teksto, o juo labiau sakinio kaip teksto dalies sutapties, įvertinimas nėra vien nuomonės šiuo klausimu pareiškimas, o mokslinio teksto įvertinimas, kurio turinį sudaro tokio įvertinimo motyvai, t. y. dėl kokių priežasčių padarytas toks, o ne kitoks (priešingas) įvertinimas.

5.3. ASMENYS, VYKDANTYS SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMĄ

Šiame poskyryje siekiama atskleisti, kas Kontrolieriaus tarnyboje (ne)vertina sakinių kaip teksto dalies sutaptis, t. y. kas realioje tikrovėje atlieka sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimą.

Kontrolierius patvirtino, kad programos *PlagScan* išskirtų **sakinių** sutapčių vertinimą neva atliko tuometė Kontrolieriaus tarnybos vyriausioji specialistė Kamilė Kapočiūtė, kuri dėl nežinomų priežasčių savo pareigų neteko (žr. 26 pav.).

projekto

rengėja yra Tarnybos vyriausioji specialistė Kamilė Kapočiūtė. Ji taip pat rengė ir 2019 m. gruodžio 5 d. raštu Nr. S-338 Jums pateiktą *PlagScan* tekstų sutapčių vertinimo ataskaitą.

26 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2019-12-19 rašto Nr.S-361

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2019-12-19 raštas Nr.S-361.

Vis dar yra nežinomi tuometės Kontrolieriaus tarnybos vyriausiosios specialistės K. Kapočiūtės galimai atlikto sakinių kaip teksto dalies sutapčių vertinimo rezultatų analizės turinys: motyvai, argumentai, nulemiantys teikiamą vertinimą – kokiais motyvais remiantis pateikiama vertinamoji išvada.

Jei visgi mokslinio kūrinio sakinių kaip teksto dalies panašumų vertintoja buvo tuometė Kontrolieriaus tarnybos vyriausioji specialistė K. Kapočiūtė, teisėtas ir pagrįstas interesas yra žinoti tokios vertintojos kvalifikaciją pagrindžiančią informaciją. Deja, Kontrolierius iš esmės atsisakė informuoti apie Kontrolieriaus tarnybos vyriausiosios specialistės K. Kapočiūtės išsilavinimą ir patirtį, kokių konkrečių žinių ir patirties, susijusios su sakinių kaip teksto dalies sutapčių vertinimu, turi minėtoji vertintoja, taip informuoti, kokius kvalifikacinius laipsnius (įskaitant specializacijas, jeigu tokios yra) turi Kontrolieriaus tarnybos vyriausioji specialistė K. Kapočiūtė, kada ir kur juos įgijo (žr. 27 pav.).

Asmens išsilavinimas, patirtis, kvalifikaciniai laipsniai, specializacijos ir jų įgijimo datos ir vieta, dėl kurių kreipiatės, laikytini asmens duomenimis. Siekiant gauti, rinkti, kausti ir tvarkyti asmens duomenis yra svarbu, kokiu tikslu tai daroma. Savo prašyme Jūs nenurodote, kokiu tikslu Jums reikalingi Tarnybos vyriausiosios specialistės Kamilės Kapočiūtės asmens duomenys. Pažymėtina, kad Tarnyboje šie duomenys renkami ir kaupiami siekiant tinkamai organizuoti Tarnybos darbą, priimti dirbti asmenis, atitinkančius keliamus reikalavimus ir pan., t. y. asmeninio pobūdžio informacija apie Tarnybos darbuotojus yra renkama, kaupiama ir tvarkoma ne teisės aktais Tarnybai pavestų viešųjų funkcijų vykdymo tikslais. Lietuvos Respublikos teisės gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 2 straipsnio 2 dalies 1 punkte nustatyta, kad šis įstatymas netaikomas „dokumentams, kurių tvarkymas nėra institucijai įstatymuose ar kituose norminiuose teisės aktuose nustatyta viešoji funkcija, išskyrus informaciją apie darbuotojų darbo užmokestį“. Atkreiptinas dėmesys, kad visi Tarnybos darbuotojai atitinka Tarnybos svetainėje (Struktūra ir kontaktai → Kontaktai) skelbiamuose pareigybių aprašymuose nustatytus reikalavimus, o jų kvalifikacijos ir kompetencijos vertinimas priklauso kontrolieriaus, kaip Tarnybos vadovo, kompetencijai. *Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, informuojame, kad informacija, susijusi su asmens duomenimis, neteikiama.*

27 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 rašto Nr.S-36

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 raštas Nr.S-36.

Taigi, Kontrolierius iš esmės atsisakė informuoti, ne tik kokios kvalifikacijos reikia sakinių kaip teksto dalies sutapčių vertinimui, jei teksto turinys nevertinamas (kvalifikacijos lingvistikos srityje ir/ar mokslinio teksto analizės srityje ar kt.), kokiai veiklai (kokia jos kvalifikacija yra) priskiriama tokio pobūdžio veikla (žr. 28 pav.), tačiau ir net ir viešo asmens, kuris tokį vertinimą atliko, išsilavinimas yra privačia informacija, nežiūrint to, kad toks viešas asmuo išsilavinimo pagrindu atlieka mokslinio kūrinių sakinių vertinimą. Nejaugi tai tėra Kontrolieriaus savarankiškumo dalykas, kuris nėra susijęs su trečiaisiais asmenimis.

Nei MSĮ, nei kiti teisės aktai nereglamentuoja specialiųjų kvalifikacinių reikalavimų asmenims, Tarnyboje vertinantiems tekstų sutaptis. Kontrolierius, atsižvelgdamas į darbuotojo kompetenciją, savarankiškai priima sprendimą dėl skundo tyrėjo paskyrimo.

28 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 rašto Nr.S-36

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 raštas Nr.S-36.

Pradėjus domėtis, kas ir kaip Kontrolieriaus tarnyboje atlieka sakinių kaip teksto dalies sutapčių vertinimą, Kontrolierius jau kitaip paaiškino šį procesą: tekstų patikra atliekama ne tik su tekstų sutapčių nustatymo programa *PlagScan*, tačiau ir rankiniu būdu tikrinant kiekvieną nustatytą sutaptį, ją įvertinant, palyginant su tekstu, su kuriuo nustatyta sutaptis ir kt., o vertinimo metu vyko diskusijos ir tarp Kontrolieriaus tarnybos darbuotojų, nagrinėjančių skundus, ir Kontrolieriaus, siekiant ne tik individualumo, bet ir objektyvumo (žr. 29 pav.).

ne tik su tekstų

sutapčių nustatymo programa *PlagScan*, tačiau ir rankiniu būdu tikrinant kiekvieną nustatytą sutaptį, ją įvertinant, palyginant su tekstu, su kuriuo nustatyta sutaptis ir kt. Atkreiptinas dėmesys, kad patikrinti reikėjo virš 100 teksto sutapčių (nustatyta – 83), taip pat vertinant tekstų sutaptis ir nustatant, ar tai iš tiesų plagiatas, vyko diskusijos ir tarp Tarnybos darbuotojų, nagrinėjančių skundus ir neatskleidžiant konkretaus Skunde nurodyto asmens duomenų, ir kontrolieriaus, taip siekiant užtikrinti, kad kiekviena sutaptis būtų įvertinta ne tik individualiai, bet ir objektyviai.

29 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2021-07-22 rašto Nr.S-236

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2021-07-22 raštas Nr.S-236.

Lietuvių kalbos žodynas žodį „diskusija“ apibrėžia kaip kokio nors ginčijamo klausimo **viešą** aptarimą, svarstymą, ginčą¹². Deja, 29 paveiksle nurodytos Kontrolieriaus sukurtos diskusijos dalyviai yra ne tik nežinomi, bet ir laikomi anonimais, taip pat nėra jokio protokolo apie menamos diskusijos turinį.

Kita vertus, nėra atskleista, kaip sakinių kaip teksto dalies vertinimas galėjo vykti rankiniu, o ne kognityviniu būdu. Taipogi neatskleidžiama, kokį rankinį būdą žino Kontrolierius, nes aptariama procedūra nėra susijusi su rankdarbiais.

Kontrolieriui nurodžius, jog buvo tikrinama rankiniu būdu ir vyko diskusijos „*ir tarp Tarnybos darbuotojų, nagrinėjančių skundus ir neatskleidžiant konkretaus Skunde nurodyto asmens duomenų, ir kontrolieriaus*“ (žr. 29 pav.), liko neatskleista ne tik tai, su kuo Kontrolierius padiskutavo, kas sudarė diskusijų (vadinasi, dvejonių) dalyką ir probleminę sritį, kuo grindžiamos tokios diskusijos išvados.

Šiame kontekste svarbu pažymėti, kad diskusijų dalyviai gali būti numanomi. Tai Kontrolierius ir skundus Kontrolieriaus tarnyboje nagrinėję asmenys. Yra žinoma, kad Kontrolieriaus tarnybos tuo metu dirbo (šiuo metu nėra jokių) du skundus nagrinėję asmenys: minėtoji vyriausioji specialistė K. Kapočiūtė ir vyriausioji patarėja Kristina Pažusytė. Yra viešai žinoma, kad tiek K. Kapočiūtė, tiek K. Pažusytė, pradėjęs aiškintis jų veiklos turinį, dėl nežinomų priežasčių netrukus tarnybą Kontrolieriaus tarnyboje paliko, o naujų tarnautojų (diskutantų) į dvi atsilaisvinusias vietas Kontrolierei nepavyksta rasti net ir paskelbus 20 konkursų per pastaruosius metus (žr. 1 lentelę). Kas galėtų atsakyti į klausimą, ar K. Kapočiūtės ir K. Pažusytės funkcijų vykdymo gebėjimams prilygstančių asmenų Lietuvos Respublikoje nepavyksta rasti, ar tokias pasekmes sąlygoja vadovo autoritetas.

¹² <http://www.lkz.lt/?zodis=diskusija&id=06051280000>

Duomenys iš Valstybės tarnybos portalo

 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-10-25 SKELBIMO NR.: 53712 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATITIKO BENDRŲJŲ IR SPECIALIŲ REIKALAVIMŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-05-09 SKELBIMO NR.: 51517 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATITIKO BENDRŲJŲ IR SPECIALIŲ REIKALAVIMŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-10-12 SKELBIMO NR.: 53540 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-04-27 SKELBIMO NR.: 51325 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-09-07 SKELBIMO NR.: 53037 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-10-13 REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-04-14 SKELBIMO NR.: 51177 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-09-07 SKELBIMO NR.: 53036 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-10-13 REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-04-04 SKELBIMO NR.: 50989 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-08-08 SKELBIMO NR.: 52701 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATITIKO BENDRŲJŲ IR SPECIALIŲ REIKALAVIMŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-03-25 SKELBIMO NR.: 50803 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-08-04 SKELBIMO NR.: 52664 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-09-01 REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-02-22 SKELBIMO NR.: 50430 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-03-28 REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATVYKO Į KONKURSA)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-07-15 SKELBIMO NR.: 52413 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-01-31 SKELBIMO NR.: 50146 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-02-25 REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAS ATSIŠAKO EITI VALSTYBĖS TARNAUTOJO PAREIGAS IR NĖRA KITŲ PRETENDENTŲ SURINKUSIŲ 6 AR DAUGIAU BALŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-06-17 SKELBIMO NR.: 52117 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-07-27 REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATVYKO Į KONKURSA)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-01-18 SKELBIMO NR.: 49963 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-02-15 REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATVYKO Į KONKURSA)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA PATARĖJAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 10</p> <p>PASKELBTA: 2022-06-08 SKELBIMO NR.: 51981 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 8</p> <p>PASKELBTA: 2021-12-23 SKELBIMO NR.: 49718 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>
 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 9</p> <p>PASKELBTA: 2022-05-18 SKELBIMO NR.: 51657 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: 2022-06-10 REZULTATAS: NEĮVYKO (PRETENDENTAI NEATVYKO Į KONKURSA)</p>	 <p>LIETUVOS RESPUBLIKOS AKADEMINĖS ETIKOS IR PROCEDŪRŲ KONTROLIERIAUS TARNYBA VYRIAUSIASIS SPECIALISTAS (KARJEROS VALSTYBĖS TARNAUTOJAS) - 8</p> <p>PASKELBTA: 2021-11-17 SKELBIMO NR.: 49290 KONKURSO ĮSTAIGOJE DATA: - REZULTATAS: NEĮVYKO (NEBUVO PRETENDENTŲ)</p>

Šaltinis: Valstybės tarnybos portalas¹³.

Maža to, Kontrolieriaus nagrinėjamų skundų kiekis akivaizdžiai nyksta (žr. 2 lentelę). Tad, ko gero, skundus nagrinėjančių asmenų įdarbinimas tampa nebeaktualus, o gal ir iš viso tuoj bus nereikalingas.

Kontrolieriaus nagrinėtų skundų kiekis

2018	2019		2020		2021		2022 (I pusmetis)	
Gauta skundų	Gauta skundų	Atsisakyta tirti skundų	Gauta skundų	Atsisakyta tirti skundų	Gauta skundų	Atsisakyta tirti skundų	Gauta skundų	Atsisakyta tirti skundų
28	36	7	44	9	18	12	9	8

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnyba.

¹³ <https://portalas.vtd.lt/4/vtd-web-servisai/vtdkonkursurezultatai-325.html>

Kas galėtų paneigti, kad 1 ir 2 lentelėse pateikti duomenys leidžia manyti, jog Kontrolieriaus tarnyba tampa neveiksminga ir neatlieka savo misijos, o gal tiesiog krenta pasitikėjimas tokia institucija.

Šiame poskyryje pateikta ir pristatyta informacija apie programos *PlagScan* galimybes, specialistės K. Kapočiūtės veiklą, nežinomų diskutantų „diskusijas“ verčia abejoti, ar apskritai Kontrolierius organizavo ir atliko tyrimą, kurio metu buvo vertinami sakiniai kaip teksto dalis, ar diskusija gali būti laikoma Kontrolieriaus tyrimo, kurio turinys yra nežinomas, būdu.

5.4. ATLIEKAMO SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMO TURINYS

Šiame poskyryje siekiama atskleisti Kontrolieriaus tarnyboje atliekamo sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo turinį, t. y. atskleisti, kas realioje tikrovėje sudaro galimai imituojamo sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimą.

Kontrolierius, pateikdamas sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimą, jį grindžia ne sakinių iš originalių šaltinių (cituojamo šaltinio) analize, bet programos *PlagScan* kituose darbuose aptiktomis analogiškų sakinių citatomis. Na, o tokių citatų palyginimą pateikia kaip sakinio kaip teksto dalies sutapties įvertinimą, šį įvertinimą pavadindama pačios Kontrolierės L. Tauginienės su bendraautoriais (užsieniečiais) kurtais bei kartu su kitu asmeniu (Inga Gaižauskaite) versto leidinio „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ (tame tarpe ir savo išrastais) terminais, jų apibrėžtimis (kaip antai, pirminis šaltinis, antrinis šaltinis, perfrazavimas, saviplagiatas, plagiatas vartojant sinonimus (netinkamas perfrazavimas), vertimo plagiatas).

Kai dėl leidinio „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ (tame tarpe ir savo išrastais) atsiradimo, svarstymo, leidimo ir taikymo savo pačios pareigų vykdymo metu buvo pareikštas nušalinimas Kontrolierei L. Tauginienei nuo sakinių sutapčių vertinimo, buvo nurodyta kreiptis į Valstybinę lietuvių kalbos komisiją (žr. 30 pav.).

Atkreipiame Jūsų dėmesį, kad Aiškinamojo akademinio sąžiningumo terminų žodyno nuoroda Jums Tarnybos pateiktoje *PlagScan* tekstų sutapčių vertinimo ataskaitoje yra pateikiama tam, kad vienodai būtų suprantamos ir vartojamos su akademinė etika susijusios sąvokos (ne pažeidimai), nurodytos prie kiekvienos iš sutapčių jas įvertinus, o žodynas nėra ir negali būti taikomas kaip teisės aktas, t. y. Tarnyboje nėra nustatomi žodyno pažeidimai. Taip pat pažymėtina, kad paties žodyno tituliniam lape nurodyta, kad kalbą redagavo Palmira Zemlevičiūtė (Lietuvių kalbos institutas), recenzavo Valstybinės lietuvių kalbos komisijos ekspertė Jolanta Gaivenytė-Butler, o Valstybinė lietuvių kalbos komisija neprieštarauja tokiam žodynui publikuoti. Esant abejonėms dėl Aiškinamojo akademinio sąžiningumo terminų žodyno, siūlome kreiptis į Valstybinę lietuvių kalbos komisiją.

30 pav. Ištrauka iš Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 rašto Nr.S-36

Šaltinis: Kontrolieriaus tarnybos 2020-01-29 raštas Nr.S-36.

Šioje studijoje plačiau apie leidinio „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ atsiradimą, jo svarstymą, leidimą nebus pasisakyta, nes tai, ko gero, galėtų būti ir savarankiškos atskiros studijos dalykas. Kita vertus, plačiau apie leidinį „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ galima skaityti BNS publikuotoje Aiškinamojo akademinio sąžiningumo terminų

žodyno recenzijoje „*Kai bendruomenė nesugeba apsispręsti dėl etikos, jai etikos terminų žodynus parengia ir užsieniečiai*“¹⁴.

Sakinių citavimas savaime negali būti nei neteisėtas, nei neteisingas, o juo labiau – draudžiamas. Mokslinių tyrimų apžvalgas paprastai sudaro tikrų mokslinių šaltinių, o ne jų kokių nors galimų cituotojų apžvalga. Dėl to negali būti kildinamas iš niekur draudimas keliems autoriams cituoti tą patį originalaus šaltinio sakinį ar tuos pačius originalaus šaltinio sakinius.

Kontrolieriaus bandomi spręsti klausimai yra ne kas kita kaip teksto suvokimas ir jo (**sakinių**) citavimas: pateikimas tekste (tai bus iliustruotas toliau) ir iš esmės tai yra labiau mokslinės diskusijos, o ne valstybės pareigūnės neregamentuotos diskrecinės veiklos klausimas. Panašu, jog mokslinės diskusijos žanras yra perkeliamas į administracinę procedūrą, kurioje apskritai nedalyvauja mokslininkai (akademinės bendruomenės nariai, jų nuomonė net neaptariama), o mokslinę diskusiją veda valstybės pareigūnas – Kontrolierius, nors tai yra neatsiejama nuo mokslinės veiklos, o mokslininkai paliekami nuošalyje apskritai.

Kontrolieriaus kuriama doktrina toliau atskleidžiama pateikiamų sakinių iš teksto – faktiškai sakinių suvokimo paaiškinimų pagrindu (neatskleista, ar Kontrolieriui būtina įrodyti savo paties teksto suvokimo lygį paaiškinimais/komentarais, ar pats Kontrolierius neišgali susipažinti su cituojamo kūrinio (originalo) sakiniiais).

Kontrolierius, atlikdamas iš mokslo kūrinio konteksto ištrauktų sakinių (ne)vertinimą, šių sakinių juk net nenagrinėja tikrojo **originaliojo cituojamo** šaltinio kontekste, nors būtent tai yra neatskiriamas tokio vertinimo dalykas (analizė, motyvai ir argumentai, nulemiantys vertinimą – išvadą).

5.4.1. LIETUVIŠKŲ ŽODYNŲ PATEIKIAMŲ APIBRĖŽČIŲ CITAVIMO SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMAS

Pateikiama medžiaga iliustruoja, kaip Kontrolierius vertina cituojamas lietuviškų žodynų apibrėžtis – sampratas, kurias programa *PlagScan* aptiko taipogi cituojamas ir kitų autorių darbuose. Kontrolierius programos *PlagScan* aptiktiems cituotojams suteikė išimtinių teisių dėl citavimo. Tai reiškia, kad programa *PlagScan* aptiko, kad yra autorių, kurie irgi cituoja žodynuose pareikiamų terminų apibrėžtis.

Galima manyti, kad jei kažkas pirmiau pasinaudojo žodynu ir pacitavo jo terminų apibrėžtis, įgijo ir kažkokių teisių į tokio žodyno citavimą ar net žodyno autorystę, o kitas asmuo tokio žodyno, ko gero, jau nesugebėtų susirasti ar apie žodyną tiesiog žinoti. Tuo kartu bandoma paneigti ir žodynų prigimtį bei paskirtį.

Pavyzdžiui, sakinį „*Gebėjimas (angl. capability) – tai fizinė ar psichinė galia atlikti tam tikrą veiksmą, poelgį; mokėjimo prielaida ir padarinys (Jovaiša, 2007)*“ Kontrolierius įvertino, kad jame klaidingai nurodyti pirminio šaltinio darbo paskelbimo metai, jis yra pažodinis plagiatas, nenurodyti antriniai šaltiniai (pažeidimas), nes programa *PlagScan* parodė, jog tokį sakinį kituose darbuose jau naudojo du autoriai:

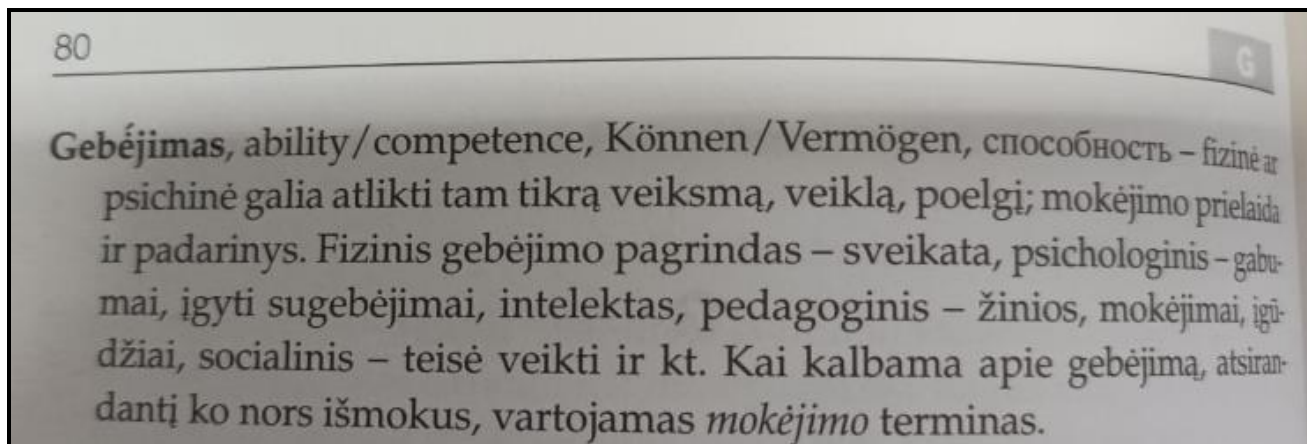
1) Subačienė, V. *Mokytojų požiūris į socialinių įgūdžių ugdymo problemas*. Magistro darbas. 2010;

2) Vyšniauskaitė-Rimkienė, J., Liobikienė, T. N. *Gebėjimai socialinio darbo praktikoje (tėvystės ir vaikų socialinių gebėjimų lavinimas)*. Mokomoji knyga. 2012.

Be to, šie du autoriai nurodo kad tokį sakinį cituoja iš kito šaltinio – Jovaiša (1993). Sunku spręsti, ką darė ir ko nedarė Kontrolieriaus nurodyti du autoriai, tačiau esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi cituojamas terminas pateikiamas originaliajame kūrinyje „*Enciklopedinis edukologijos žodynas*. (2007). L. Jovaiša. Vilnius: Gimtasis žodis“. Tai pavaizduota 31 paveiksle, o to Kontrolierius

¹⁴ <https://sc.bns.lt/view/item/373717>

nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

31 pav. Ištrauka iš kūrinio „*Enciklopedinis edukologijos žodynas*. (2007). L. Jovaiša. Vilnius: Gimtasis žodis“ 80 puslapio

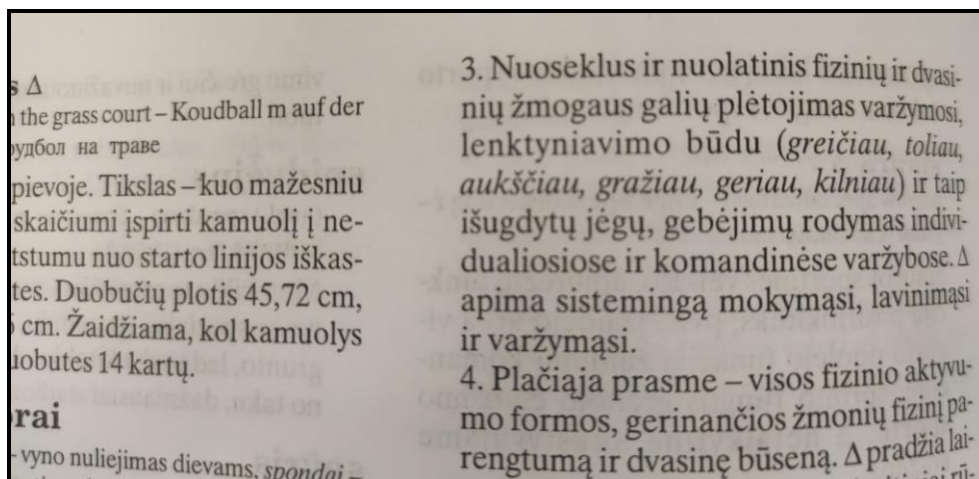
Galima tik spėlioti ir numanyti (to Kontrolierius nėra paaiškinęs):

- 1) Ar draudžiama remtis velionio Leono Jovaišos 2007 metais išleistu kūrinium;
- 2) Ar yra privaloma ištirti velionio L. Jovaišos paveldą ir leidžiama remtis tik velionio L. Jovaišos 1993 metais išleistu kūrinium;
- 3) Ar reikėtų suprasti, kad velionis L. Jovaiša 2007 metais galimai saviplagijavo save pagal 1993 metais išleistą savo kūrinį ir dėl to draudžiama remtis velionio Leono Jovaišos 2007 metais išleistu kūrinium;
- 4) Ar tokiu būdu įvertinami ir velionio L. Jovaišos veiksmai.

Velionis L. Jovaiša buvo akademikas. Keista, kad dėl tokių Kontrolieriaus pasėtų abejonių nėra Lietuvos mokslų akademijos išvadų, nors šiai institucijai toks vertinimas yra žinomas.

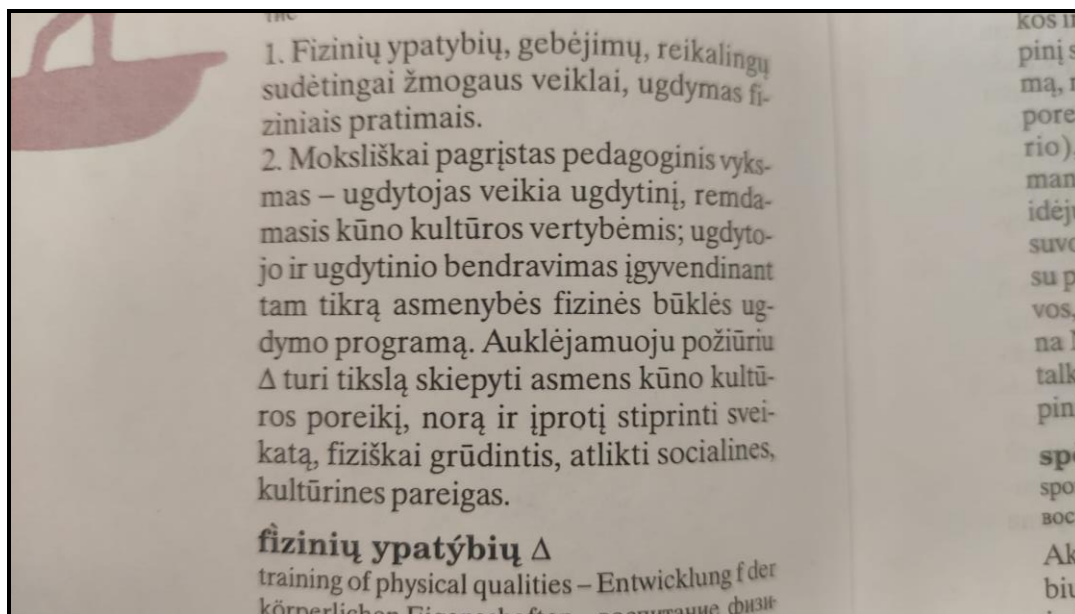
Šioje studijoje drįstama manyti, kad laisvoje šalyje dėl tokios elgsenos neturėtų būti gaišinami asmenys. Bet gal tai kartu paaiškina, dėl kokių priežasčių konkursai Kontrolieriaus tarnyboje įgauna aklavietės pobūdį, o pagrindinė Kontrolieriaus misija tirti skundus nevykdoma (žr. 1 ir 2 lenteles).

Pavyzdžiui, sakinį „*Panašiai sportą apibrėžia ir Stonkus (2002), teigdamas, kad sportas – nuoseklus ir nuolatinis fizinių ir dvasinių žmogaus galių plėtojimas varžantis ar lenktyniaujant ir taip išugdytų jėgų bei gebėjimų demonstravimas individualiose ar komandinėse varžybose.*“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiata, antrinio šaltinio nenurodymą (pažeidimas), nes programa *PlagScan* parodė, jog tokį sakinį kitame darbe jau panaudojo autoriai (Emeljanovas, A., Saulius, T., Rutkauskaitė, R. (2014). *Filosofiniai fizinio ugdymo koncepcijų aspektai*. Filosofija. Sociologija, 25(1)). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi cituojamas terminas realiai pateikiamas originaliajame kūrinioje „*Sporto terminų žodynas*. (2002). Sud. S. Stonkus. 2-asis papild. ir patais. leidimas. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija“. Tai pavaizduota 32 paveiksle, o to Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

32 pav. Ištrauka iš kūrinio „*Sporto terminų žodynas*. (2002). Sud. S. Stonkus. 2-asis papild. ir patais. leidimas. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija“ 550 puslapio

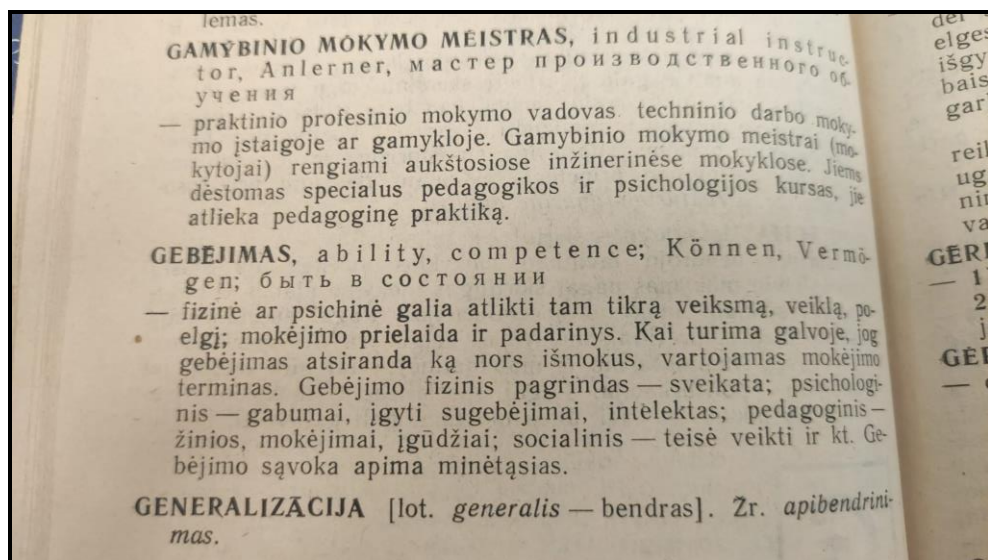
Pavyzdžiui, sakinį „*Fizinis ugdymas apibrėžiamas kaip 1) pedagoginis vyksmas, kurio metu ugdytojas veikia ugdytinį, remdamasis kūno kultūros vertybėmis; 2) ugdytinio ir ugdytojo bendravimas įgyvendinant tam tikrą asmenybės fizinės būklės ugdymo programą* (Stonkus, 2002).“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiatą, vartojant sinonimus, antrinio šaltinio nenurodymą (pažeidimas), nes programa *PlagScan* parodė, jog tokį sakinį kitame darbe jau panaudojo autoriai (Emeljanovas, A., Saulius, T., Rutkauskaitė, R. (2014). *Filosofiniai fizinio ugdymo koncepcijų aspektai*. Filosofija. Sociologija, 25(1)). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi realiai cituojamas terminas pateikiamas originaliajame kūrinyje „*Sporto terminų žodynas*. (2002). Sud. S. Stonkus. 2-asis papild. ir patais. leidimas. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija“. Tai pateikiama 33 paveiksle, o to Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

33 pav. Ištrauka iš kūrinio „*Sporto terminų žodynas*. (2002). Sud. S. Stonkus. 2-asis papild. ir patais. leidimas. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija“ 672 puslapio

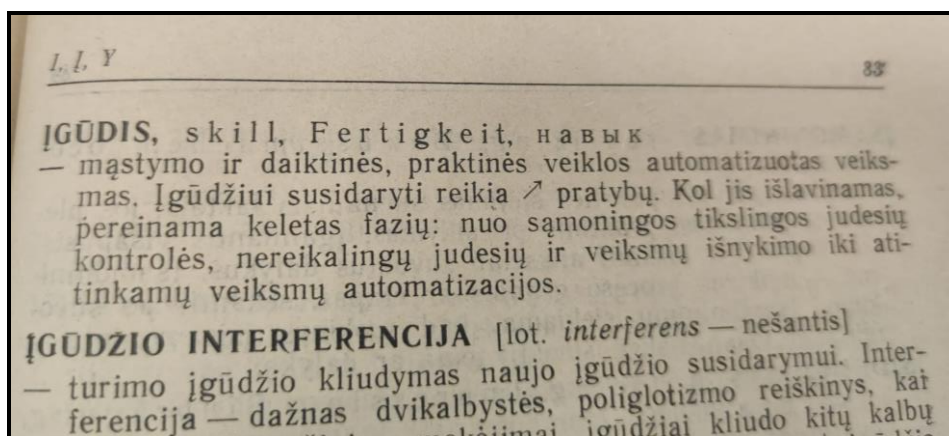
Pavyzdžiui, sakinį „*Jovaiša (1993) gebėjimą nusako kaip asmens fizinę ar psichinę galią atlikti*

tam tikrą veiksmą, veiklą, poelgį (kaip įgytų žinių prielaidą ir padarinį).“ Kontrolierius įvertino kaip plagiata, vartojant sinonimus (pakeičiant linksnius) – pažeidimą, nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinyš panaudotas magistro darbe (Subačienė, V. *Mokytojų požiūris į socialinių įgūdžių ugdymo problemas*. Magistro darbas. 2010) – neva paimtas iš kito šaltinio. Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi realiai cituojamas terminas pateikiamas originaliajame kūrinyje „Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.“ Tai pavaizduota 34 paveiksle, o to Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

34 pav. Ištrauka iš kūrinio „Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.“ 62 puslapio

Pavyzdžiui, sakinį „*Įgūdis (angl. skill) apibrėžiamas kaip automatizuotas mąstymo ir praktinės veiklos veiksmas, kuris atliekamas tobulai (Jovaiša, 1993; Stulpinas, 1994; Raudeliūnaitė, 2007).*“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiata, antrinių šaltinių nenurodymą (pažeidimas), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinyš panaudotas kitame darbe (Jurevičienė, M. (2012). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikų socialinių įgūdžių ugdymo strategijos: daktaro disertacija*. Šiauliai: Lucilijus). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi faktiškai ir realiai cituojamas terminas pateikiamas originaliajame kūrinyje „Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.“ (žr. 35 pav.), o to Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

35 pav. Ištrauka iš kūrinio „Jovaiša, L. (1993). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.“
62 puslapio

Pateiktieji pavyzdžiai parodo ir iliustruoja Kontrolieriaus požiūrį apie žodynuose atskleidžiamų terminų naudojimą mokslo darbuose bei atskleidžia, kaip Kontrolieriaus tarnyboje yra „atliekamas“ sakinių sutapčių (ne)vertinimas. Keista, kad Kontrolieriaus nurodomuose šaltiniuose cituojami analogiški sakiniai nelaikomi jokiais akademinės etikos pažeidimais (pažodinis plagiatas, saviplagiatas, plagiatas vartojant sinonimus (netinkamas perfrazavimas), vertimo plagiatas), o vertinamuose sakiniuose Kontrolierius be jokių paaiškinimų jau taiko kitokį standartą (dvigubas standartas šiuolaikinėje visuomenėje, ko gero, tampa socialinės atskirties požymio indikatoriumi).

5.4.2. LIETUVIŠKŲ ŠALTINIŲ SAKINIŲ CITAVIMO SUTAPČIŲ (NE)VERTINIMAS

Pateikiama medžiaga iliustruoja, kaip Kontrolierius vertina cituojamus lietuviškų šaltinių sakinius, kuriuos programa *PlagScan* aptiko taipogi cituojamus ir kitų autorių darbuose. Kontrolierius programos *PlagScan* aptiktiems cituojams suteikė išimtinių teisių dėl citavimo.

Tai reiškia, kad programa *PlagScan* aptiko, kad yra autorių, kurie irgi cituoja tuos pačius mokslinių šaltinių sakinius. Galima manyti, kad jei kažkas pirmiau pasinaudojo kūrinio ir pacitavo jo sakinį (o tokių atvejų neretai būna ne vienas), įgijo ir kažkokių teisių į tokio kūrinio sakinio citavimą ar kūrinio citavimo autorystę bei tokio kūrinio, ko gero, jau nesugebėtų susirasti ar cituoti. Tuo kartu bandoma paneigti ir bibliotekų fondų prigimtį bei paskirtį.

Pavyzdžiui, sakinį „*Poravimo sąvoka atskleidžia, kad „Aš“ ir „Kitas“ yra vienos bendruomenės, poros nariai (Večerskis, 2008). „Kito“ elgesyje, „Kito“ pasaulyje atpažįstame savo elgesį ir savo egzistencijos pasaulyje stilių. Panašiai ir mūsų kūnai, būdami susieti savo giliausiose sferose, atpažįsta vieni kitų išgyvenimus.*“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiatą, plagiatą vartojant sinonimus, pirminio šaltinio nenurodymą, antrinio šaltinio nenurodymą (pažeidimus), nes programa *PlagScan* parodė, jog tokie sakiniai panaudoti moksliniame straipsnyje (Sapežinskienė, L., Soraka, A. (2010). Šokio fenomenas sociologijoje: teorinės paradigmos paieškos. *Filosofija. Sociologija*, 4(21)). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi faktiškai ir realiai cituojami sakiniai pateikiami originaliajame kūrinyje „*Večerskis, D. (2008). Kūnų panašumas. Kuris kurį pratęsiame? Filosofija. Sociologija*, 19(1), 52–60.“. Tai parodyta 36 paveiksle, o to Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

Poros, poravimo (Paarung) sąvoka yra kertinė mūsų aptariamos problemos sąvoka. Ji atskleidžia, kad suvokime Aš ir Kitas pasirodo kaip vienos bendruomenės – poros nariai. Tuoliausioje pirmapradėje savo kūniškumo patirtyje, Kito elgesyje, Kito buvimo pasaulyje stiliuje atpažįstu savo elgesį ir savo buvimo pasaulyje stilių. To dėka, kaip sako A. Lingis, „Svetima vienodai suderintomis stygomis, užgavus vieną – kita perima pirmosios virpesius. Panašiai ir mūsų kūnai, savo giliausiose sferose būdami susieti, atpažįsta (tam tikra prasme suvokia juos kaip savo) vieni kitų išgyvenimus.

36 pav. Ištrauka iš kūrinio „Večerskis, D. (2008). Kūnų panašumas. Kuris kurį pratęsiame? *Filosofija. Sociologija*, 19(1), 52–60.“, leidinio 55 puslapis

Pavyzdžiui, sakinį „Lepaitė (2003) daro prielaidą, kad gebėjimo formavimas yra pagrįstas atliekamo veiksmo lygiais, apimančiais elementarų mokėjimą, įgūdžių formavimą ir meistriską mokėjimą.“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiatą, antrinių šaltinių nenurodymą (pažeidimą), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinytis panaudotas kitame darbe (Vyšniauskaitė-Rimkienė, J., Liobikienė, T. N. *Gebėjimai socialinio darbo praktikoje (tėvystės ir vaikų socialinių gebėjimų lavinimas)*. Mokomoji knyga. 2012). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi faktiškai ir realiai cituojamas sakinytis pateikiamas originaliajame kūrinyje „Lepaitė, D. (2003). *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija: monografija*. Kaunas: Technologija.“ Tai pateikiama 37 paveiksle, o to Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

(gabumai išvystomi į gebėjimus taikant žinias formuoti mokėjimus ir įgūdžius). Gal ši klasifikacija būtų tikslesnė, jeigu autorius, apibrėždamas psichologinį pagrindą, apsiribotų gimtųjų gabumų, išreiškiamų intelektu, kaip jį supranta H. Gardneris (1985), fiksavimu. Tačiau vienaip ar kitaip aišku, jog gebėjimas yra kompleksinis darinys, apimantis ir įgūdžio formavimosi pakopas, ir žinių taikymą. Kadangi meistriską mokėjimą, anot G. Butkienės ir A. Kepalaitės, yra aukščiausia atliekamo veiksmo pakopa, kuri akumuliuoja įgytus įgūdžius ir žinias, tai atsiranda prielaida, kad gebėjimo formavimas yra pagrįstas atliekamo veiksmo lygiais, apimančiais elementarų mokėjimą, įgūdžių formavimą ir meistriską mokėjimą. Šiems gebėjimo formavimo etapams priskyrus socialinį pagrindą, t. y. suteikiamą teisę asmeniui veikti, įvardijama kvalifikacija, kuri nusako „žmogaus tinkamumą, pasirengimą tam tikram darbui“ („Tarptautinių žodžių žodynas, 1985“).

¹⁷ Meistriskumas yra tobulas veiksmų atlikimo būdas, paremtas žiniomis, mokėjimais ir įgūdžiais (A. Jacikevičius, 1994).

¹⁸ Anatominių ir fiziologinių sėkmingos veiklos pradmenų, užuomazgų visuma, lemianti

37 pav. Ištrauka iš kūrinio „Lepaitė, D. (2003). *Kompetencijų plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija: monografija*. Kaunas: Technologija.“, 21 puslapis

Pavyzdžiui, sakinį „Socialiniai gebėjimai leidžia asmeniui tikėtis socialinio pritarimo, o jų stoka – tampa ugdymo objektu (Jurevičienė, 2012).“ Kontrolierius įvertino kaip pirminio šaltinio nenurodymą (pažeidimą) pagal programos *PlagScan* pateiktą cituojamo darbo tekstą. Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi faktiškai ir realiai cituojamas sakinytis pateikiamas originaliajame kūrinyje „Jurevičienė, M. (2012). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikų socialinių įgūdžių ugdymo strategijos: daktaro disertacija*. Šiauliai: Lucilijus.“ Tai pavaizduota 38 paveiksle. Cituojamoje

sakinio dalyje neminimas Matson pateikiamas apibrėžimas, o apsiribojama tik Jurevičienės išvada apie gebėjimų lūkesčius ir ugdymo objektą. Kita vertus, Kontrolierius savo paties minimo neva pirminio šaltinio (Matson, J. L. (2009). *Practitioner's Guide to Social Behavior and Social Skills in Children*. New. York: Springer.) apskritai nevertina ir neanalizuoja.

Disertacijoje pritariame Matson (2009) socialinių įgūdžių apibrėžimui: socialiniai įgūdžiai, tai – išmokti specifiniai situaciją ir jos kontekstą atitinkantys adaptacijos elgsenos gebėjimai (inicijuoti sąveiką, komunikuoti, reaguoti į kito elgseną ir kt.); socialinių įgūdžių turėjimas leidžia asmeniui tikėtis socialinio pritarimo, o jų stoka apibūdinama kaip socialinių įgūdžių deficitas, dėl kurio jie gali būti apibūdinami kaip ugdymo objektas.

38 pav. Ištrauka iš kūrinio „Jurevičienė, M. (2012). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikų socialinių įgūdžių ugdymo strategijos: daktaro disertacija*. Šiauliai: Lucilijus.“, 41 puslapio

Pavyzdžiui, sakinį „*Emocinė kontrolė įgalina kontroliuoti ir reguliuoti savo emocines būsenas ir jų nežodinę išraišką, taip pat – užmaskuoti emocinę būseną, išvengti spontaniško emocijų proveržio (Malinauskas, 2004a).*“ Kontrolierius įvertino kaip antrinio šaltinio nenurodymą (pažeidimą), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinytis panaudotas kitame darbe (Jurevičienė, M. (2012). *Vidutiniškai sutrikusio intelekto vaikų socialinių įgūdžių ugdymo strategijos: daktaro disertacija*. Šiauliai: Lucilijus.). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi faktiškai ir realiai cituojamas sakinytis pateikiamas originaliajame kūrinyje „Malinauskas, R. (2004). Socialinio rengimo įtaka sporto pedagogų socialiniams įgūdžiams. *Acta paedagogica Vilnensia*, 12“ Tai pateikiama 39 paveiksle, kurio Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

Emocinė kontrolė. Gebėjimas kontroliuoti ir reguliuoti emocines būsenas ir nežodinę išraišką yra apibrėžiamas kaip emocinė kontrolė. Emociškai kontroliuojantis save asmuo yra geras aktorius emociniu požiūriu – jis geba panaudoti emocijų ženklus, norėdamas užmaskuoti patiriamą emocinę būseną, siekdamas sumažinti spontaniškų, stiprių jausmų apraiškas, kontroliuoti jas, užgniaužtividuje.

39 pav. Ištrauka iš kūrinio „Malinauskas, R. (2004). Malinauskas, R. (2004). Socialinio rengimo įtaka sporto pedagogų socialiniams įgūdžiams. *Acta paedagogica Vilnensia*, 12“, 64 puslapio

Pavyzdžiui, sakinį „*Šniras (2005) teigia, kad socialiniai gebėjimai – tai gebėjimas adaptyviai ir adekvačiai elgtis, kai elgesio efektyvumą pripažįsta ne tik pats individas, bet ir kiti individai.*“ Kontrolierius įvertino kaip pirminių ir antrinių šaltinių nenurodymą (pažeidimą), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinytis panaudotas kitame darbe (Motiejūnaitė, J. *Rizikos grupės vaikų socialinių gebėjimų ugdymo ypatumai įgyvendinant „savęs pažinimo“ programą*. Magistro darbas, 2008). Visgi esminę reikšmę turi aplinkybė, kaip gi faktiškai ir realiai cituojamas sakinytis pateikiamas originaliajame kūrinyje „Šniras, Š. (2005). Krepšinio sporto mokyklų moksleivių

socialinių įgūdžių ugdymo ypatumai. Daktaro disertacija, Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.“ Tai pavaizduota 40 paveiksle, kurio Kontrolierius nevertino, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

Savo darbe mes rėmėmės samprata, kad socialiniai įgūdžiai – tai būdas adaptyviai ir adekvačiai elgtis, kai elgesio efektyvumą pripažįsta ne tik pats, bet ir kiti individai, – nes

40 pav. Ištrauka iš kūrinio „Šniras, Š. (2005). Krepšinio sporto mokyklų moksleivių socialinių įgūdžių ugdymo ypatumai. Daktaro disertacija, Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.“, 10 puslapio

Nors citatose yra nurodytas jų šaltinis, net ir tokius veiksmus Kontrolierius laiko akademinės etikos pažeidimais.

Pavyzdžiui, sakinį “*Būtent metafora sujungia seną patirtį ir tai, kas gimsta per konfliktą, kūrybą, kolektyviškumą, vienišumą, konkuravimą, asmeniškumą ir tarpasmeniškumą (Sapežinskienė ir Soraka, 2010).*“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiatą (pažeidimą), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinytis panaudotas būtent cituojamame darbe (Sapežinskienė, L., Soraka, A. (2010). Šokio fenomenas sociologijoje: teorinės paradigmos paieškos. *Filosofija. Sociologija*. 4(21)“). Deja, būtina vertinti ir įvertinti, kad pastarasis kūrinys kartu yra ir originalusis kūrinys, kuris cituojamas (žr. 41 pav.) ir jokio kito kūrinio nėra, bet to Kontrolierius net nevertino.

342

FILOSOFIJA. SOCIOLOGIJA. 2010. T. 21. Nr. 4

t. y. vieno priartėjimą prie kito ir nutolimą (Svirepo 2004). Kiekvienoje kultūroje susiformuoja atitinkami procesai ir diskursas apie komunikacijos ir reflektyvumo vyksmą, ir tai atsispindi šokyje. Metafora sujungia seną patirtį ir tai, kas gimsta per konfliktą, kūrybą, kolektyviškumą, vienišumą, konkurencingumą, asmeniškumą bei tarpasmeniškumą.

41 pav. Ištrauka iš kūrinio „Sapežinskienė, L., Soraka, A. (2010). Šokio fenomenas sociologijoje: teorinės paradigmos paieškos. *Filosofija. Sociologija*. 4(21)“, 342 puslapio

Pavyzdžiui, sakinį “*Sapežinskienė ir Soraka (2010) išvelgia, kad porų krizių, šeimų atskirties išgyvenimą gali sumažinti arba padidinti poriniame šokyje sujungiami šokio veiksmi.*“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiatą (pažeidimą), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinytis panaudotas būtent cituojamame darbe (Sapežinskienė, L., Soraka, A. (2010). Šokio fenomenas sociologijoje: teorinės paradigmos paieškos. *Filosofija. Sociologija*. 4(21)“). Deja, būtina vertinti ir įvertinti, kad pastarasis kūrinys kartu yra ir originalusis kūrinys, kuris cituojamas (žr. 42 pav.), bet to Kontrolierius net nevertino.

kinių ir kt.) atlikimą, skirtingas atlikimo technikas bei turinį. Pavyzdžiui, porų krizių, šeimų atskirties išgyvenimą gali sumažinti arba padidinti poriniame šokyje sujungiami šokio veiksmai. Mokydamiesi šokti tango abu šokantieji turi sugebėti: vyras – skaidyti visumą į elementus, moteris – prisidėti prie veiksmo visumos, įsijausti į esamą situaciją (Sartori, Steidl 2003).

42 pav. Ištrauka iš kūrinio „Sapežinskienė, L., Soraka, A. (2010). Šokio fenomenas sociologijoje: teorinės paradigmos paieškos. *Filosofija. Sociologija*. 4(21)“, 343 puslapio

Pateiktieji pavyzdžiai parodo ir iliustruoja Kontrolieriaus nuomonę apie sakinių panašumus. Taip, jie yra panašūs, nes paimti iš to paties nurodyto šaltinio. Kartu tai atskleidžia, kaip Kontrolieriaus tarnyboje yra „atliekamas“ sakinių sutapčių (ne)vertinimas. Keista, kad Kontrolieriaus nurodomuose šaltiniuose analogiški sakiniai nelaikomi jokių akademinės etikos pažeidimu (pažodinis plagiatas, saviplagiatas, plagiatas vartojant sinonimus (netinkamas perfrazavimas), vertimo plagiatas), o vertinamuose sakiniuose Kontrolierius be jokių paaiškinimų jau taiko kitokį standartą.

5.4.3. SAKINIO IŠ RUSIŠKO ŠALTINIO CITAVIMO SUTAPTIES (NE)VERTINIMAS

Pateikiamas pavyzdys iliustruoja, kaip Kontrolierius vertina cituojamą rusišką sakinį lietuvių kalba iš šaltinio rusų kalba, kurį programa *PlagScan* aptiko taipogi cituojamą kito autoriaus darbe. Kontrolierius programos *PlagScan* aptiktam cituotojui suteikė išimtinių teisių dėl citavimo.

Sakinį „*Stambulova (Стамбулова, 1999) pažymi, kad sportininko socialinio vaidmens realizacija sportinės karjeros metu leidžia sportininkui sukaupti ne tik sportinę, bet ir gyvenimiškai reikšmingą patirtį, geriau pažinti patį save ir savo galimybes, įsitvirtinti, pasiekti kitų žmonių pripažinimo.*“ Kontrolierius įvertino kaip pažodinį plagiatą, antrinio šaltinio nenurodymą (pažeidimą), nes programa *PlagScan* parodė, jog toks sakinyš panaudotas kitame darbe (Snudaitis, G. (2010). *Jaunųjų imtynininkų sportinio ugdymo įtaka socialiniams varžybų įgūdžiams*. Magistro darbas. Šiaulių universitetas).

Būtina pastebėti, kad Snudaitis (2010) darbe nurodo cituojantis 1996 metų Stambulovos (Стамбулова) kūrinį (žr. 43 pav.), nors literatūros sąrašė nuoroda yra visgi į 1999 metų Stambulovos (Стамбулова) kūrinį.

Stambulova (Стамбулова, 1996), tyrinėjanti sportinės karjeros ypatumus, pastebi, kad sportininko socialinio vaidmens realizacija sportinės karjeros metu leidžia sportininkui sukaupti ne tik sportinę, bet ir reikšmingą gyvenimo patirtį, geriau pažinti patį save ir savo galimybes, įsitvirtinti pasiekti kitų žmonių pripažinimo.

43 pav. Ištrauka iš kūrinio „Snudaitis, G. (2010). *Jaunųjų imtynininkų sportinio ugdymo įtaka socialiniams varžybų įgūdžiams*. Magistro darbas. Šiaulių universitetas)“ 10 puslapio

Taigi, Snudaitis (2010) savo darbe klaidingai nurodo Stambulovos kūrinio publikavimo metus (1996). Tokią klaidą įveikti yra per sudėtinga programai *PlagScan*, o Kontrolierius to net netikrina, pasikliaudamas, ko gero, programa *PlagScan*.

Cituotas kūrinys „Стамбулова, Н., Б. (1999). *Психология спортивной карьеры*. Санкт-Петербург: Центр карьеры.” yra išleistas rusų kalba, jo vienintelis egzempliorius Lietuvoje yra Kaune, Lietuvos sporto universiteto bibliotekoje (šaltinis: bibliotekų katalogo duomenys). Kontrolierius šio originalaus kūrinio sakinio negretino ir nevertino.

Be to, tą patį cituoto 1999 metų kūrinio sakinį iki G. Snudaičio kūrinio „Jaunųjų imtynininkų sportinio ugdymo įtaka socialiniams varžybų įgūdžiams. Magistro darbas. Šiaulių universitetas, 2010.“ atsiradimo objektyvioje tikrovėje spėjo panašiai suprasti (rusų kalba) ir pacituoti toliau vadinami autoriai:

1) N. Žilinskienė 2008 metais savo disertacijoje „*Šuolininkų į aukštį sportinio rengimo skirtingais etapais optimizavima*“ (Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla) (žr. 44 pav.);

Susiejus šias tris tyrimų kryptis ir atlikus jų sisteminę analizę, bus galima teoriniu ir metodiniu požiūriu geriau pagrįsti šuolininkų į aukštį sportinio ugdymo(si) skirtingais etapais tendencijas ir nustatyti optimalias prioritetines atrankos ir treniruotės kryptis, atitinkančias šuolininkų amžių, sportinį meistriskumą, jų gebėjimus ir sportinius interesus. Šios kryptys, tyrinėjančios sportinės karjeros ypatumus, leidžia sportininkui sukaupti ne tik sportinę, bet ir reikalingą gyvenimišką patirtį, geriau pažinti save ir savo galimybes, įsitvirtinti, pasiekti kitų žmonių pripažinimą (Стамбулова, 1999; Biddle, Ntoumanis, 1999; Fox, 1999).

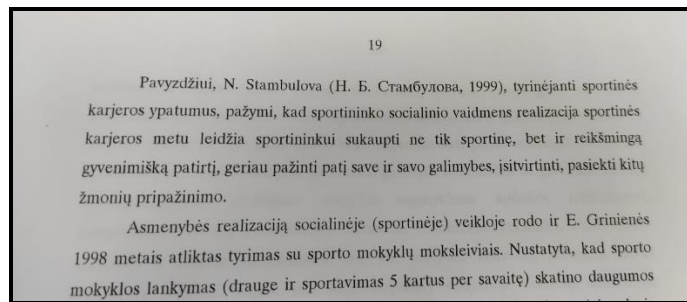
44 pav. Ištrauka iš kūrinio „Žilinskienė, N. (2008). *Šuolininkų į aukštį sportinio rengimo skirtingais etapais optimizavimas: daktaro disertacija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.“ 9 puslapis

2) E. Vonžodienė 2006 metais savo magistro baigiamajame darbe „*Sportinės karjeros baigtis: jos priežastys ir sportinio identiteto reikšmė buvusių sportininkų prisitaikymui prie gyvenimo kaitos*“ (Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija) (žr. 45 pav.);

Sportininko socialinės rolės įvaldymas ir realizavimas visos sportinės karjeros metu leidžia sportininkui sukaupti ne tik sportinio, bet ir ryškaus gyvenimiško patyrimo, labiau pažinti patį save ir savo galimybes, įsitvirtinti, įgyti kitų žmonių pripažinimą (Stambulova, 1999).

45 pav. Ištrauka iš kūrinio „Vonžodienė, E. (2006). *Sportinės karjeros baigtis: jos priežastys ir sportinio identiteto reikšmė buvusių sportininkų prisitaikymui prie gyvenimo kaitos: magistro baigiamasis darbas*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.“ 24 puslapis

3) I. Tilindienė jau 2000 metais savo disertacijoje „*Sportinė veikla kaip paauglio santykio su savimi formavimosi sąlyga*“ (Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija) (žr. 46 pav.).

46 pav. Ištrauka iš kūrinio „Tilindienė, I. (2000). *Sportinė veikla kaip paauglio santykio su savimi formavimosi sąlyga: daktaro disertacija*. Kaunas: Lietuvos kūno kultūros akademija.“ 19 puslapis

Darytina išvada, kad ir N. Žilinskienė, ir E. Vonžodienė, ir netgi Kontrolieriaus su programa *PlagScan* atrastas G. Snudaitis magistro baigiamajame darbe juk turėjo susidurti su panašiais kaltinimais. O vėlesnės kartos jaunieji mokslininkai, ko gero, gal net privalės cituoti kaskadiniu principu visus cituotojus, kiek jų bebus pasaulyje po 1999 metų. Kita vertus, visų paskesnių cituotojų nurodymas būtų net neetiškas tikrojo autoriaus atžvilgiu, taip jį sumenkinant jo originaliojo kūrybos produkto prasme.

Kontrolierius galėtų paaiškinti, dėl kokių priežasčių Snudaitis savo 2010 metų darbe jokio pažeidimo (pažodinį plagiatą, antrinio šaltinio nenurodymą) nepadarė, o taip pat ir N. Žilinskienė 2008 metais savo disertacijoje ar E. Vonžodienė 2006 metais savo magistro baigiamajame darbe, jei net ir laikysime, kad I. Tilindienė 2000 metais savo disertacijoje padarė atradimą – originaliai išvertė **sakinį** iš kūrinio „Стамбулова, Н., Б. (1999). *Психология спортивной карьеры*. Санкт-Петербург: Центр карьеры.“ ir įgijo tokio sakinio vertėjos autorių teisių – pademonstravo rusų kalbos originalias žinias. Kartu Kontrolierius galėtų nurodyti, kurią iš aptartų sakinio citatų privalu ir kaip cituoti bei kodėl neteisinga ar net neleistina cituoti suprantamą bei suvokiamo originalaus šaltinio **vieną sakinį**.

Apibendrinimas. 5.4 poskyryje nurodyti pavyzdžiai yra tipinė Kontrolieriaus veiklos, neva vertinant sakinių kaip teksto dalies sutaptis, iliustracija. Dėl to nebesigilinama į panašius sakinius iš originaliųjų šaltinių anglų kalba, kurių Kontrolierius taipogi iš viso netyrė.

1 skyriuje yra padaryta išvada, kad Kontrolieriaus ir jo vadovaujamos tarnybos veikla dėl tekstų sutapčių ir plagiatų skirtumų aiškinimo, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. atliekant tekstų sutapčių vertinimą, yra klaidinanti – neatskleista, kuo grindžiama ir dėl to nesuvokiama visiems teisinių santykių subjektams. Tekstų sutapčių ir plagiatų skirtumų aiškinimas, siekiant vertinamojo aspekto, yra labiau panašus į tekstų sutapčių nevertinimą nei į tekstų sutapčių vertinimą. Šiame skyriuje tokia išvada yra papildyta, parodant:

1) Kas sudaro Kontrolieriaus tarnyboje atliekamo sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo turinį, t. y. atskleidžiama, kas realioje tikrovėje sudaro galimai imituojamo sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimą;

2) Kaip galėjo vykti sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo procedūra Kontrolieriaus tarnyboje, t. y. kaip realioje tikrovėje veikia Kontrolierius su savo tarnybos darbuotojais;

3) Koks instrumentas įdiegtas ir naudojamas Kontrolieriaus tarnyboje (programa *PlagScan*) sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimui, t. y. kaip realioje tikrovėje veikia Kontrolierius su savo tarnybos darbuotojais, įskaitant ir programos *PlagScan* patikimumą;

4) Kas Kontrolieriaus tarnyboje (ne)vertina sakinių kaip teksto dalies sutaptis, t. y. kas realioje tikrovėje atlieka sakinių kaip teksto dalies sutapčių sutapčių (ne)vertinimą.

Iš viso to susideda menamas Kontrolieriaus ir jo tarnybos sakinių sutapčių ir plagiatų skirtumų aiškinimas, siekiant vertinamojo aspekto (diskutuotina dėl vertinamojo aspekto pasiekiamumo).

5.5. (NE)VERTINTŲ SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ „KONTEKSTUALUMAS“

Šiame poskyryje siekiama atskleisti Kontrolieriaus tarnyboje atliekamo sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimą mokslo darbo konteksto atžvilgiu, t. y. atskleisti, kaip Kontrolierius supranta kontekstualumą.

5.4 poskyryje pateikti pavyzdžiai – iš mokslo darbo konteksto ištraukti sakiniai (citos), dėl kurių Kontrolierius siekė vertinamojo aspekto, t. y. neva atliko sakinių sutapčių vertinimą. Kontrolierius pripažįsta, kad sakinių mokslo kūrinio kontekste, mokslo kūrinio turinio nevertino ir netyrė.

Kai minėta 5.3 poskyryje, faktiškai Kontrolieriaus tarnybos darbuotoja K. Kapočiūtė, galimai turinti politikos mokslų bakalauro kvalifikacinį laipsnį, vertino mokslo kūrinio paskirus sakinius. Tuo faktiškai galimai yra sumenkinama mokslininkų kompetencija ir kvalifikacija – juk jokie akademinės bendruomenės nariai dėl tokių klausimų ir konstruktyvų net nebuvo išklausti, įvertinti ir aptarti. Tokiu būdu K. Kapočiūtė faktiškai nurungė mokslininkus (mokslo diskreditavimo požymis). Tuo kartu devalvuojamas ir aukštasis mokslas, nes sakinių citavimas iš šaltinio nereikalauja aukštojo mokslo cenzo apskritai, o yra bendrojo lavinimo mokyklos lygis. Kita vertus, jei Kontrolierius atskirų iš konteksto ištrauktų mokslo kūrinio sakinių panašumų netyrė viso kūrinio kontekste, lieka neatskleista, kaip tapo įmanoma įvertinti vientisą kūrinį ir dėl jo padaryti kokias nors išvadas, nevertinant paties kūrinio turinio.

Vis dar nėra atskleista, kaip Kontrolierius galėjo kontekstualiai įvertinti sakinį nevertinant kūrinio turinio, o tik „*aprėpiant tekstą ar pastraipą, o ne atrenkant atskirtas eilutes*“. Tai galėtų būti pagrindas mokslinei problemai formuluoti. Vis dar nėra nurodyta, kokiais šaltiniais remiantis (kokia metodika) ir kas konkrečiai atliko sakinių vertinimus, kas tokią metodiką aprobavo ir/ar sertifikavo. Gal tai kartu reiškia, kad sakinio kontekstas ir mokslo kūrinio turinys bei kontekstas sakinio vertinimo prasme yra nesvarbūs savarankiški dalykai. Tokiu būdu galima būtų tęsti diskusiją ir apie aukštojo mokslo devalvaciją (sumenkinimą).

Galima daryti prielaidą, o gal net ir išvadą, kad dėl šiame skyriuje jau pateiktų argumentų, pavyzdžių ir paaiškinimų programa *PlagScan* galimai tik automatizuotai išskiria tekstą (atskirų iš konteksto ištrauktų sakinių sutaptis/panašumus), tačiau tai savaime nieko nereiškia¹⁵.

Plagiato požymių visuma turėtų būti nustatyta, nurodant konkrečius argumentus ir jais pagrindžiant išvadas, o ne nuorodomis į Kontrolierės L. Tauginienės autorinį leidinį – Aiškinamąjį akademinio sąžiningumo terminų žodyną. Priešingu atveju, paskleidžiama abejonė. O abejonės apibrėžti neįmanoma:

1) Mokslas yra išvien susijęs su abejonėmis: keliamos hipotezės ir jos patvirtinamos arba paneigiamos;

2) Abejonė, kaip atsakomybės kriterijus, yra neteisinga ir negalima, nes abejonių pašalinimas yra subjektyvus ir priklauso nuo kitų asmenų laisvos valios iš esmės abejoti bet kuo – viskuo;

3) Programos *PlagScan* atsiradimas ir naudojimas Kontrolieriaus tarnyboje, šio instrumento patikimumas ir atranka, galimybės ir parinkimas taip pat abejotini.

¹⁵ plačiau apie programos Kontrolieriaus tarnyboje įdiegtą automatizuotą simbolių sutapčių vertintoją *PlagScan* – studijoje „Apie akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus veiklą, įsigyjant teisę naudotis ir naudojant *PlagScan* arba *PlagScan* kelias Lietuvoje“ (prieiga internete: <https://www.lampss.lt/naujienos/387-dr-audriaus-armo-studija-apie-akademines-etikos-ir-proceduru-kontrolieres-plagscan-viesa-pirkima>)

5.6. (NE)VERTINTŲ SAKINIŲ KAIP TEKSTO DALIES SUTAPČIŲ MASTAS

Šiame poskyryje siekiama atskleisti Kontrolieriaus tarnyboje neva atlikto sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimo mastą, t. y. atskleisti, kokio smulkmeniškumo sakinių sutapčių (ne)vertinimas atliekamas.

Ankstesniuose šio skyriaus poskyriuose pateikta informacija apie tai, kad vertinimas vyko iš esmės dėl atskirų sakinių citavimo, o vertinimas kvalifikuotas kaip akademinės etikos pažeidimai. Cituojamų sakinių – citatų – atsitiktinės sutaptys sudarė 3,70 procento analizuojamo/tiriamo kūrinio teksto įskaitant literatūros sąrašą arba 4,41 procento, neįskaitant kūrinio literatūros sąrašo apimties.

Pavyzdžiui, Kauno technologijos universiteto rektorius 2017-05-16 įsakymu Nr.A-218 patvirtino Studentų rašto darbų plagiatų nustatymo tvarkos aprašą (žr. priedus), pagal kurį didelės apimties plagiatu baigiamajame projekte laikoma, kai (minėtojo aprašo 34 punktą):

1) Sutaptis, kuri laikoma plagiatu, su kitais darbais sudaro 15 procentų ar daugiau viso darbo. Į bendrą procentą neįskaičiuojami sutapimai, kurie nelaikomi plagiatu (literatūros sąrašas, tinkamai pateiktos nuorodos į šaltinius, citatos, bendrosios žinios ir pan.);

2) Sutaptis su kitais studento rašto darbais (saviplagiatas), pateiktais atsiskaitant kitas užduotis, sudaro 15 procentų ar daugiau viso darbo;

3) Bendra sutaptis, kuri laikoma plagiatu, su kitų autorių darbais ir su kitais studento rašto darbais (saviplagiatas), išskyrus atvejus, kai užduotis yra tęstinė, sudaro 15 procentų ar daugiau viso darbo;

4) Bendra sutaptis, kuri laikoma plagiatu, su kitų autorių darbais ir su kitais studento rašto darbais (saviplagiatas), sudaro mažiau nei 15 procentų viso darbo, tačiau yra didelės apimties (5 procentai ar daugiau) rašto darbo sutaptis su vienu šaltiniu (išskyrus saviplagiatą, kurio toleruotina apimtis yra iki 15 procentų).

Sutaptis gali būti ir citatos sutaptis. Ko gero, tas pats cituojamas sakinyss ar jų kompleksas neturėtų ir negalėtų būti skirtingai vertinamas plagiatu prasme skirtinguose universitetuose, t. y. viename Lietuvos Respublikos universitete sakinyss laikomas plagiatu, o kitame – ne.

Šio poskyrio informacija siejasi ir su 2 skyriuje pateikta bei aptarta Kontrolieriaus nurodyta informacija apie:

1) Profesinės mokslo asociacijos nustato etikos normas, bet nenustato teksto sutapčių vertinimo tvarkų;

2) Publikavimo etikos komitetas turi parengęs bendras struktūrines schemas (angl. *flowchart*) autorystės klausimais, bet jos nėra skirtos tekstų sutaptims vertinti ir įvertinti.

Kauno technologijos universiteto rektorius 2017-05-16 įsakymu Nr.A-218 patvirtintas Studentų rašto darbų plagiatų nustatymo tvarkos aprašas iš esmės rodo, kad mokslo darbai yra neišvengiamai susiję su sutaptimis (ypač ekonomikos, vadybos, sociologijos, psichologijos ir edukologijos srityse).

6. ATSAKINGO VALDYMO PRINCIPO SANTYKIS SU KONTROLIERIAUS IR JO VEIKLOS SKAIDRUMU

Lietuvos Respublikos Seimas 2019 m. sausio 11 d. nutarimu Nr.XIII-1905 **nuo 2019-01-21** paskyrė L. Tauginienę Kontroliere. Kontrolierius yra valstybės pareigūnė¹⁶.

Lietuvos Respublikos įstatymai nenustato Kontrolieriui pareigos prisiekti Lietuvos valstybei, be to, Kontrolieriaus kaip valstybės pareigūno veiklos (ne priimtų sprendimų, tačiau ir jie ne visi gali būti skundžiami) nėra teisinės galimybės skųsti ar koreguoti jokia ikiteismine tvarka, nes

¹⁶ Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 17 str. 1 dalis

Kontrolierius pagal įstatymus yra niekam neatskaitingas. Be to, kadangi Kontrolierius neprieikia Lietuvos valstybei, taigi, negali ir priesaikos sulaužyti.

Kontrolierė L. Tauginienė savo kaip valstybės pareigūnės veikloje naudoja Aiškinamąjį akademinio sąžiningumo terminų žodyną¹⁷, kai paties žodyno (jis publikuotas po 2019-06-27) leidimo metu L. Tauginienė dalyvavo žodyno leidimo procedūroje (ji yra ir žodyno bendraautorė, ir žodyno vertėja bei leidėjo atstovė) ir kartu užėmė valstybės pareigūnės pareigas. Taip faktiškai vienas ir tas pats asmuo dalyvavo procese, praktiškai sukurdama, įtvirtindama ir praktikoje jau kaip **valstybės pareigūnė, remdamasi savo kurtu, verstu žodynu**. Tokia praktika demokratinėje teisinėje valstybėje neturėtų būti sutelkta išimtinai viename ir su juo susijusiame kontrolieriaus įgaliojimus turinčiame pareigūne.

Konstitucija yra valstybės valdžią ribojanti aukščiausioji teisė. Konstitucijoje yra įtvirtintas **atsakingo valdymo principas** (Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarimas). **Valdžios atsakomybės visuomenei** principas yra įtvirtintas Konstitucijos 5 straipsnio 2, 3 dalyse, kuriose nustatyta, kad valdžios galias riboja Konstitucija, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2018 m. balandžio 12 d., 2019 m. gruodžio 19 d., 2021 m. gegužės 13 d. nutarimai).

Konstitucijoje yra įtvirtintas atsakingo valdymo principas, o valstybės tarnautojas pagal Konstituciją turi tinkamai atlikti savo pareigas vadovaudamasis Konstitucija ir teise. Jis turi būti lojalus Lietuvos valstybei ir jos konstitucinei santvarkai, laikytis Konstitucijos ir įstatymų, gerbti, saugoti ir ginti žmogaus teises ir laisves, būti **nešališkas**, neutralus politinio proceso dalyvių atžvilgiu, teisingas, vengti viešųjų ir privačių interesų konflikto, nepasiduoti neteisėtam spaudimui ar neteisėtiems reikalavimams, nesavavaliauti ir nepiktnaudžiauti tarnyba, kelti savo profesinę kompetenciją, laikytis profesinės etikos reikalavimų, saugoti savo, kaip valstybės tarnautojo, reputaciją ir institucijos, kurioje jis dirba, autoritetą ir kt. **Jo priimami sprendimai turi būti skaidrūs, jų motyvai aiškūs**. Valstybės tarnybos santykių teisinis reguliavimas turi būti toks, kad būtų įmanoma kontroliuoti, ar minėti reikalavimai nėra pažeidžiami. Vieša **demokratinė** valstybės tarnautojų veiklos ir jų priimamų sprendimų kontrolė – svarbi visuomenės **pasitikėjimo** valstybe ir jos teise sąlyga (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas, 2018 m. kovo 8 d. nutarime aiškindamas, be kita ko, iš Konstitucijos, *inter alia* jos 5 straipsnio 2, 3 dalių, kylančio vieno iš viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veiklos principų – skaidrumo principo turinį, pažymėjo: šis principas suponuoja atskaitingumą atitinkamai bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus; priimami sprendimai turi būti **pagrįsti, aiškūs**, kad juos, iškilus reikalui, būtų galima racionaliai motyvuoti. Skaidrumas yra būtina prielaida *inter alia* užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir **būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe** (Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d., 2018 m. kovo 8 d. nutarimai).

Visuotinai pripažįstama, kad skaidrumas, kaip viešosios valdžios institucijų ir pareigūnų veiklos principas, suponuoja informacijos sklaidą ir komunikavimą, atvirumą ir viešumą (tiek, kiek tai nekenkia kitoms teisės saugomoms vertybėms), atskaitingumą atitinkamai bendruomenei ir sprendimus priimančių pareigūnų atsakomybę už tuos sprendimus, taip pat tai, kad priimami sprendimai turi būti pagrįsti, aiškūs, kad juos, iškilus reikalui, būtų galima racionaliai motyvuoti; kiti asmenys turi turėti galimybę tuos sprendimus nustatytą tvarka ginčyti. Skaidrumas sietinas su dalyvaujama demokratija, informacijos laisve, galimybe piliečiams ir kitiems asmenims kritikuoti valdžios įstaigų veiklą. Valstybės tarnybos skaidrumas yra būtina prielaida neįsigalėti korupcijai, **protekcionizmui**, vienu asmenų diskriminavimui ir privilegijų teikimui kitiems, užkirsti kelią piktnaudžiavimams valdžia, taigi ir būtina prielaida žmonėms pasitikėti viešosios valdžios institucijomis ir apskritai valstybe (*Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 22 d. nutarimas*).

¹⁷ <https://etikostarnyba.lt/nuorodos/>

Konstitucinis Teismas 2004 m. gegužės 25 d. nutarime konstatavo: „Kad piliečiai – valstybinė bendruomenė galėtų pagrįstai pasitikėti valstybės pareigūnais, kad būtų galima įsitikinti, jog visos valstybės institucijos, visi valstybės pareigūnai vadovaujasi Konstitucija, teise ir joms paklūsta, o Konstitucijai, teisei nepaklūstantys asmenys neitų tokių pareigų, kurioms būtinas piliečių – valstybinės bendruomenės pasitikėjimas, yra reikalinga **vieša demokratinė** valstybės pareigūnų veiklos kontrolė ir atsakomybė visuomenei <...>“.

Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 d. nutarime konstatuota: „Įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi pareigą teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad <...> būtų galima **veiksmingai kontroliuoti**, kaip valstybės pareigūnai, vykdantys funkcijas įgyvendinant valstybės valdžią, visi asmenys, priimančys visuomenei ir valstybei reikšmingus sprendimus, laikosi šių reikalavimų, ir kad nurodyti valstybės pareigūnai ir kiti asmenys, jeigu jie nepaiso minėtų reikalavimų, būtų traukiami atsakomybėn pagal Konstituciją ir įstatymus.“ Demokratiškos valdžios institutų prigimtis yra tokia, kad visi asmenys, kurie įgyvendina politinę žmonių valią, yra įvairiomis formomis kontroliuojami, kad ši valia nebūtų iškreipta (Konstitucinio Teismo 1996 m. gegužės 29 d. sprendimas).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinti atskaitingo valdymo, valdžios atskaitomybės visuomenei, skaidrumo principai yra reikšmingi šios studijos kontekste, atsižvelgiant į tai, kad Kontrolieriaus kaip valstybės pareigūno veikla yra susijusi ir su jo paties asmeninio požiūrio (nepagrįstos interpretacijos) inkorporavimu į viešąją tarnybinę veiklą. Faktiškai Kontrolierė L. Tauginienė grindžia savo kaip valstybės pareigūnės sprendimus leidiniu „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ ir programos *PlagScan* rezultatais. Kontrolieriaus kaip valstybės pareigūno veiklos nėra teisinės galimybės skusti ar koreguoti jokia ikiteismine tvarka, jam prisiekti Lietuvos valstybei nebūtina. Kadangi paties Kontrolieriaus kaip valstybės pareigūno veiklą nėra galimybės skusti jokia ikiteismine tvarka (teismine tvarka ginamos tik konkrečios teisės ir teisėti interesai), jam nenustatyta pareiga prisiekti Lietuvos valstybei, dėl to jis negali priesaikos sulaužyti ir kartu sudarytos nepateisinamos prielaidos su priesaika susijusios atsakomybės išvengti, nurodytos aplinkybės yra itin reikšmingos visuomeniniam (ypač akademinės bendruomenės) gyvenimui, nes konfrontuoja su galimybe valstybės pareigūnui išlikti nešališku dėl leidinio „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ taikymo (psichologinės pusiausvyros elementas), kai esminis viešųjų interesų elementas yra visuomenės suinteresuotumas, kad visi valstybės vardu priimami sprendimai būtų nešališki ir teisingi, be to, skaidrūs ir suprantami bei motyvuoti.

7. VIETOJ EPILOGO

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 21 straipsnis reglamentuoja citavimą¹⁸. To paties įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad autorius yra kūrinį sukūręs fizinis asmuo.

Iš mokslo kūrinio konteksto ištrauktų sakinių kaip citatų lyginimai su kitomis analogiškais citatomis, jų neanalizuojant **originaliojo cituojamo** šaltinio kontekste, iš esmės yra citatos netyrimas ir nevertinimas. Būtent sakinyje kaip citata turėtų būti analizuojamas **originaliojo cituojamo** šaltinio kontekste ir sudarytų tyrimo dalyką, o argumentų pagrindu būtų galima pateikti vertinimą. Be to, akademinės etikos pažeidimai turi savo išraiškos pobūdį objektyvioje tikrovėje: jie pasireiškia

¹⁸ „21 straipsnis. Citavimas

Leidžiama be kūrinio autoriaus ar kito šio kūrinio autorių teisių subjekto leidimo ir be autorinio atlyginimo, tačiau nurodžius, jeigu tai įmanoma, naudojimą šaltinį ir autoriaus vardą, atgaminti, išleisti ir viešai skelbti (be kita ko, padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete)) nedidelę teisėtai išleisto ar viešai paskelbto kūrinio dalį tiek originalo kalba, tiek išverstą į kitą kalbą, kaip citatą (kritikos ar apžvalgos tikslais) kitame kūrinyje, jeigu toks panaudojimas yra sąžiningas ir neviršija citavimo tikslui reikalingo masto.“

konkrečios tvarkos pažeidimu, nurodant kaip privaloma buvo veikti, bet nebuvo veikta, kokios konkrečios, o ne abstrakčios taisyklės įpareigoja būtent taip elgtis (pareigos nevykdymas). Priešingu atveju, lieka dviprasmiškumas, nepašalinamos abejonės, sprendimai, vertinimai ir reglamentavimas lieka neaiškūs ir nesuvokiami visiems teisinių santykių subjektams.

Nors 1 skyriuje yra analizuota (žr. 9 pav.), jog Kontrolierius gali konstatuoti akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis **nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga**, tačiau toks paaiškinimas visgi yra dviprasmiškas. Būtent dėl to yra nepagrįsta, kaip galima įsitikinti ir suprasti, kodėl Kontrolierius **konstatuoja ar nekonstatuoja** akademinės etikos pažeidimą, įvertinęs tekstų sutaptis, **nesiremdamas konkrečia metodika ir (ar) metodine medžiaga (teisinis netikrumas ir neapibrėžtumas)**.

Galima tik numanyti, kad tokie Kontrolieriaus veiksmai atitinka atsakingo valdymo principą, įtvirtintą Konstitucijoje, kiek veikla skaidri, tačiau teisinės tvarkos ir argumentų nebuvimas rodo, kad ne tik būtina, bet ir privalu ieškoti geresnio administravimo modelio, nes pažeidimo nustatymo procesas, kurio pagrindas yra programos *PlagScan* rezultatai be argumentų ir motyvų, yra niekuo nepagrįstas ir neatskleidžiamas teisinių santykių subjektams – akademinės bendruomenės nariams.

Cituotojų citatos ir kūrinio autoriaus sampratos neturėtų konfrontuoti. Cituotojas nėra autorius:

1) Kūrinio autorius yra vienas, o asmuo, kuris cituoja autoriaus kūrinį – cituotojas (cituoja autoriaus tekstą ar jo dalį). Kitaip tariant, yra autorius ir cituotojas. Priešingu atveju, yra sumaišomi du skirtingi autorystės pradai;

2) Sukūręs kūrinį asmuo yra autorius, o asmuo, atkartojęs to kūrinio ištrauką (sakinį, tekstą ar jo dalis), yra cituotojas, bet ne autorius;

Nėra atskleidžiama, ką Kontrolierius laiko pirminiu, antriniu ar antriniais šaltiniais ar net autoriais bei kiek tokių šaltinių reikėtų cituoti moksliniame darbe, idant neva nebūtų pažeista akademinė etika. Iškyla ir būtinybė žinoti, kaip, kada ir kaip dažnai bei net koku mastu jau yra atliktas citavimas – koku būdu tai sužinoti? Gal tam yra numatyta steigti pasaulio citatų registrą. Panašūs šioje studijoje analizuoti citavimo priekaištai, jei jie būtų taikomi visiems, o ne selektyviai pasirinktiems asmenims, mus visus privestų iki darbo bei veiklos paralyžiavimo.

Ar kas nors susimąstė, kad ir mokslo kūrinio literatūros sąrašas tokiu pagrindu bus taip multiplikuotas, jog jame teks cituoti/nurodyti visus visais moksliniame darbe nagrinėjama klausimais pasisakiusius autorius (įskaitant magistrus ir kt.), kaip autorius ir „citatų autorius“ kaskadiniu principu. Ar minint krūvas cituotojų, nublanks kūrinio tikrojo autoriaus reikšmė ir indėlis?

Būtų įdomu sužinoti Kontrolieriaus nuomonę, kiek tūkstančių Platono sakinių cituotojų ir percituotojų reikėtų nurodyti įvairiomis pasaulio kalbomis, ar jiems visiems surašyti, aprašyti, pažymėti ir išskirti nereikėtų suformuoti atskirtų fondinių išteklių kartotekų.

Neabejotina, kad, pavyzdžiui, žodynus visi plačiai vartojame, cituojame, bet dėl tokios savo veiklos, ko gero, neturėtume įeiti į žodynuose pateikiamų apibrėžčių cituotojų, percituotojų ar net apibrėžčių atradėjų istoriją.

Iš konteksto ištraukus paskirus sakinius gali susidaryti nuomonė, kad jie neišplaukia iš teorijos ir bendro analizės konteksto. Ypač, kai teigiama, kad kūrinio turinys nevertinamas ir neanalizuojamas. Tokius paskirus sakinius yra neteisinga vertinti ir kvalifikuoti atsietai nuo viso kūrinio tyrimo idėjos ir jos teorinio pagrindimo (viso kūrinio teksto).

Pabaigoje galima ir polemizuoti: ar mokslo ir studijų institucijos dėstytojas, rengdamas paskaitų medžiagą ar metodinę medžiagą, bei naudodamas sakinius iš vadovėlių ar kitų šaltinių, nenurodydamas visų šaltinių, gal irgi galėtų tapti citatų vagimi.

Labiausiai cituojamų kūrinių ar citatų cituotojai irgi turėtų populiarėti ir būti cituojami pagal progresiją kartu su cituojamu originaliu kūriniu. Deja, realioje tikrovėje taip nėra ir tai nėra laikoma jokiu akademinės etikos pažeidimu. Priešingu atveju, būtų sudaryta galimybė populiarėti drauge su labiausiai cituojamu šaltiniu – piktnaudžiauti ar mėgautis populiarumu drauge.

Įdomu kelis ir kiek mokyklos vadovėlių reikėtų cituoti, nurodant, kad Dmitrijus Mendelejevas susapnavo periodinę cheminių elementų lentelę, bei kam tokios citatos autorystė lietuvių kalba galėtų priklausyti.

Tai veda prie absurdo, tam bandant suteikti dar ir mokslo kokybės indikatorių. Galima pasvarstyti, ar tai nėra nauja patyčių aukštajame moksle forma.

IŠVADOS

- 1) Kontrolieriaus ir jo vadovaujamos tarnybos veikla dėl tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimo, t. y. atliekamas tekstų sutapčių vertinimas, yra neatskleista:
 - 1.1) Neatskleista, kokiais šaltiniais remiantis tokia veikla vykdoma ir kuo tokia veikla grindžiama – neatskleista visiems teisinių santykių subjektams;
 - 1.2) Neva vykdomas tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimas, siekiant vertinamojo aspekto, yra labiau panašus į tekstų sutapčių nevertinimą nei į tekstų sutapčių vertinimą, o faktiškai – burtas;
- 2) Kontrolieriaus pateiktoje detalioje ir/ar apibendrintoje informacijoje nėra jokių duomenų apie tai, kad Kontrolierius ar jo tarnybos darbuotojai būtų organizavę ir vedę kokius nors mokymus akademinėi bendruomenei, kurie buvo susiję su tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimu, siekiant vertinamojo aspekto, t. y. apie tekstų sutapčių vertinimą, taip pat neatskleidžiama, nei kada, nei kur tai vyko, kur apie tai buvo paskelbta, kam buvo sudarytos realios galimybės tokiuose mokymuose dalyvauti, kokiais šaltiniais grindžiami tokie mokymai, kokia mokymų praktinė vertė. Kontrolieriaus nurodyti:
 - 2.1) Profesinės mokslo asociacijos nustato etikos normas, bet nenustato teksto sutapčių vertinimo tvarkų;
 - 2.2) Publikavimo etikos komitetas turi parengęs bendras struktūrines schemas (angl. *flowchart*) autorystės klausimais, bet jos nėra skirtos tekstų sutaptims vertinti ir įvertinti;
- 3) Studijoje pristatyto tyrimo metu nepavyko nustatyti ir atskleisti:
 - 3.1) Kokiais šaltiniais galėtų vadovautis bei remtis Kontrolierius ir jo vadovaujama Kontrolieriaus tarnyba, aiškindami tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus, siekdami vertinamojo aspekto, t. y. atlikdami tekstų sutapčių vertinimą;
 - 3.2) Kokius mokymus, susijusius su tekstų sutapčių vertinimu, akademinė bendruomenei galėjo organizuoti ir vesti Kontrolieriaus tarnyba, pagal kokias konkrečias metodikas ir metodines medžiagas (šaltinius) tokie mokymai galėjo vykti ir dėl kokių priežasčių Kontrolieriui nepavyko ar jis atsisako parengti ir paskelbti savo mokymų apie tekstų sutapčių ir plagiato skirtumus turinį (įskaitant šaltinius: pirminius, antrinius ir kt.);
- 4) Studijos medžiaga atskleidė neigiamą Kontrolieriaus požiūrį į mediaciją administraciniuose ginčuose:
 - 4.1) Studijoje apibendrintos dokumentinės medžiagos pagrindu daroma prielaida, kad Kontrolierius galimai tokiu būdu vengia susitikti ir turimą informaciją kaip išsamiai pristatyti bei pateikti mediatoriui ar mediatoriams;
 - 4.2) Kartu studijoje apibendrinta dokumentinė medžiaga pailiustruoja, kad valstybėje įtvirtinta administracinių ginčų sprendimo neteisminės mediacijos būdu sistema yra neveiksminga ir ją šiuo konkrečiu atveju paneigia pats skundžiamas valstybės pareigūnas;
- 5) Faktinė ir realistinė Kontrolieriaus veikla, susijusi su sakinių kaip teksto dalies sutapčių (ne)vertinimu, patvirtina:
 - 5.1) Neatskleista:
 - 5.1.1) Iš kur, jei ne iš mokslo kūrinio turinio, vertinami mokslo kūrinio sakiniai – kaip mokslo kūrinio sakiniai gali būti atskiriami nuo mokslo kūrinio turinio, pastraipų ir/ar teksto eilučių – vertinami ištraukti iš konteksto;
 - 5.1.2) Kokios žinios galop yra būtinos, jei, tiriant plagiatą, specialiosios (ekspertinės) žinios konkrečioje mokslo kryptyje nėra privalomos;
 - 5.2) Tai, kad sakinio kaip teksto dalies sutaptį aptiko Kontrolieriaus iniciatyva Kontrolieriaus tarnyboje įdiegta programa *PlagScan* savaime dar nieko nereiškia ir tuo

labiau nepaneigia būtinybės tirti sutaptį originaliojo šaltinio, o ne programos *PlagScan* nurodytojo šaltinio kontekste, nes teksto, o juo labiau sakinio kaip teksto dalies sutapties, kurią sufleruoja kompiuterinė programa, įvertinimas būtent ir yra tyrimo dalykas: teksto, o juo labiau sakinio kaip teksto dalies sutapties, įvertinimas nėra vien nuomonės šiuo klausimu pareiškimas, o mokslinio teksto įvertinimas, kurio turinį sudaro tokio įvertinimo motyvai, t. y. dėl kokių priežasčių padarytas toks, o ne kitoks (priešingas) įvertinimas, o tokiam vertinimui atlikti būtina konkreti kvalifikacija, kuri negali būti nuslėpta;

- 5.3) Pateikta ir pristatyta informacija apie programos *PlagScan* galimybes, specialistės K. Kapočiūtės veiklą, nežinomų diskutantų „diskusijas“ verčia abejoti, ar apskritai Kontrolierius organizavo ir atliko tyrimą, kurio metu buvo vertinami sakiniai kaip teksto dalis, ar diskusija gali būti laikoma Kontrolieriaus tyrimo, kurio turinys yra nežinomas, būdu;
- 5.4) Kontrolierius, atlikdamas iš mokslo kūrinio konteksto ištrauktų sakinių (ne)vertinimą, šių sakinių nenagrinėja tikrojo originaliojo cituojamo šaltinio kontekste, nors būtent tai yra neatskiriamas tokio vertinimo dalykas (analizė, motyvai ir argumentai, nulemiantys vertinimą – išvadą);
- 6) Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinti atskaitingo valdymo, valdžios atskaitomybės visuomenei, skaidrumo principai yra reikšmingi šios studijos kontekste, atsizvelgiant į tai, kad Kontrolieriaus kaip valstybės pareigūno veikla yra susijusi ir su jo pačio asmeninio požiūrio (interpretacijos) inkorporavimu į viešąją tarnybinę veiklą. Faktiškai Kontrolierius grindžia savo kaip valstybės pareigūno sprendimus leidiniu „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ ir programos *PlagScan* rezultatais. Kadangi pačio Kontrolieriaus kaip valstybės pareigūno veiklą nėra galimybės skūsti jokia ikiteismine tvarka (teismine tvarka ginamos tik konkrečios teisės ir teisėti interesai), jam nenustatyta pareiga prisiekti Lietuvos valstybei, dėl to jis negali priesaikos sulaužyti ir kartu sudarytos nepateisinamos prielaidos su priesaika susijusios atsakomybės išvengti, nurodytos aplinkybės yra itin reikšmingos visuomeniniam (ypač akademinės bendruomenės) gyvenimui, nes konfrontuoja su galimybe valstybės pareigūnui išlikti nešališku dėl leidinio „Aiškinamasis akademinio sąžiningumo terminų žodynas“ taikymo, kai esminis viešųjų interesų elementas yra visuomenės suinteresuotumas, kad visi valstybės vardu priimami sprendimai būtų nešališki ir teisingi, be to, skaidrūs ir suprantami bei motyvuoti;
- 7) Studijoje pateikiami duomenys sudaro pagrindą abejoti Kontrolieriaus tarnybos veiksmingumu ir savo misijos tinkamu vykdymu, taip pat pasitikėjimo Kontrolieriaus institucija lygiu;
- 8) Cituotojų citatos ir kūrinio autoriaus sampratos neturėtų konfrontuoti. Cituotojas nėra autorius:
 - 8.1) Kūrinio autorius yra vienas, o asmuo, kuris cituoja autoriaus kūrinį – cituotojas (cituoja autoriaus tekstą ar jo dalį). Kitaip tariant, yra autorius ir cituotojas. Priešingu atveju, yra sumaišomi du skirtingi autorystės pradai;
 - 8.2) Sukūręs kūrinį asmuo yra autorius, o asmuo, atkartojęs to kūrinio ištrauką (sakinį, tekstą ar jo dalis), yra cituotojas, bet ne autorius;
 - 8.3) Nėra atskleidžiama, ką Kontrolierius laiko pirminiu, antriniu ar antriniais šaltiniais ar net autoriais bei kiek tokių šaltinių reikėtų cituoti moksliniame darbe, idant neva nebūtų pažeista akademinė etika. Pagal Kontrolierių iškyla ir būtinybė žinoti, kaip, kada ir kaip dažnai bei net koku mastu jau yra atliktas citavimas, bet tai įvykdyti yra neįmanoma;
- 9) Studijoje pateikta informacija atskleidžia, kad Kontrolieriaus ir jo vadovaujamos tarnybos veikla dėl tekstų sutapčių ir plagiato skirtumų aiškinimo, t. y. atliekamas tekstų sutapčių

(ne)vertinimas, yra vykdomas be jokių aiškių kriterijų ir taisyklių, taip pat be jokios aiškios vertinimo metodikos.

PRIEDŲ SĄRAŠAS

- 1) Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos 2022-06-07 raštas Nr.S-134;
- 2) Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos 2022-09-07 raštas Nr.S-173;
- 3) Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos 2022-10-10 raštas Nr.S-197;
- 4) Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-10-24 sprendimas Nr.21R-550 (AG-532/03-2022);
- 5) Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2020-10-01 raštas Nr.19R-2802;
- 6) Lietuvos administracinių ginčų komisijos 2022-11-07 raštas Nr.19R-2338 (AG-532/03-2022) su priedais;
- 7) Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos 2020-05-19 raštas Nr.SR-2322;
- 8) Nacionalinės švietimo agentūros 2020-07-14 raštas Nr.SD-1525(1.6E);
- 9) Studentų rašto darbų plagiatų nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Kauno technologijos universiteto rektoriaus 2017 m. gegužės 16 d. įsakymu Nr.A-218.